

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік
университеті
Ғылыми кітапхана**

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РК
Западно-Казахстанский государственный университет
им М. Утемисова
Научная библиотека**

**НҰРЛАН
ХАБИБОЛЛАҰЛЫ
СЕРҒАЛИЕВ**

Refonid —

**Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті
Ғылыми кітапхана**

**Министерство образования и науки РК
Западно-Казахстанский государственный университет
им М. Утемисова
Научная библиотека**

НҰРЛАН ХАБИБОЛЛАҰЛЫ

СЕРҒАЛИЕВ

Орал - Уральск, 2019

ББК 91.9:4

С 32

УДК 016:631

Серғалиев Нұрлан Хабиболлаұлы: биобиблиографиялық көрсеткіш. - Орал: М. Өтемісов ат. БҚМУ РБО, 2019. – 73 б.

Ұсынылған биобиблиографиялық көрсеткіш Қазақстан ұлттық жаратылыстану академиясының корреспондент-мүшесі, биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор Нұрлан Хабиболлаұлы Серғалиевке арналған.

Библиографияға ғалымның өмірі мен шығармашылық қызметін сипаттайтын мәліметтер, еңбектері мен ол туралы жазылған дүниелер 19 желтоқсан 2019 жылғы көрсеткіш материалдарында хронологиялық әріптермен енгізілген.

Көрсеткіш ғаламдарға, ізденушілерге, студенттерге, оқытушыларға, көзі қырақты көпшілік оқырман қауымға арналады.

Серғалиев Нурлан Хабибуллович: биобиблиографический указатель. - Уральск: РИЦ ЗКГУ им. М.Утемисова, 2019.- 73 с.

Предлагаемый биобиблиографический указатель посвящен члену - корреспонденту Казахстанской национальной академии естественных наук, кандидату биологических наук, ассоциированному профессору, ректору ЗКГУ им. М. Утемисова Серғалиеву Нурлану Хабибулловичу.

В указатель включены материалы, характеризующие жизнь и творческую деятельность ученого, перечень его публикаций и материалы о нем, охваченные по 19 декабря 2019 года. Материалы расположены в хронологическом порядке.

Указатель предназначен для студентов, преподавателей, научных работников и широкого круга читателей.

ББК 91.9:4

© М.Өтемісов атындағы БҚМУ Баспа орталығы, 2019

**ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ҒЫЛЫМДАРЫ
АКАДЕМИЯСЫНЫҢ КОРРЕСПОНДЕНТ МҮШЕСІ СЕРҒАЛИЕВ
НҮРЛАН ХАБИБОЛЛАҰЛЫНЫҢ ҒЫЛЫМИ, ҒЫЛЫМИ
ҰЙЫМДАСТЫРУШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ҚОҒАМДЫҚ ҚЫЗМЕТІ
ЖӨНІНДЕГІ ҚЫСҚАША ОЧЕРК**

Серғалиев Нұрлан Хабиболлаұлы 1969 жылы дүниеге келген, ұлты қазақ, Қазақстан Республикасының азаматы.

1989-1998 жж. Москва қаласындағы К.А.Тимирязев атындағы Мәскеу ауылшаруашылық академиясында оқыған. Академияны «Агрономия» мамандығы бойынша бітіріп, агроэколог біліктілігін алған. 1994 жылы К.А.Тимирязев атындағы Мәскеу ауылшаруашылық академиясына аспирантураға оқуға түсіп, оны табысты аяқтап, биология ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесін алып шығады. ҚР Ғылым және жоғары білім министрлігі ЖАК президиумының 2000 жылғы 27 наурыздағы шешімімен биология ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесі қайта аттестатталды.

1998 жылы оқуын аяқтап туған қаласы Оралға оралады. Еңбек жолын Батыс Қазақстан аграрлық университетінің агрохимия, топырақтану және жерге орналастыру кафедрасының оқытушылығынан бастаған. 1998-2015 жылдар аралығында Батыс Қазақстан аграрлық университетінде аға оқытушыдан бастап, кафедра меңгерушісі, агробизнес және экология факультеті деканының орынбасары, факультет деканы, ғылыми зерттеу институтының директоры, ғылыми жұмыстар жөніндегі проректорға дейінгі баспалдақтардан өтті. 2015-2017 жж. Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университетінің ректоры қызметін атқарды.

Осы жылдар аралығында су қорларын қорғау және табиғатты тиімді пайдалану, егін шаруашылығының биологиясы, топырақ микробиологиясы, экология, ихтиология және аквамәдениет саласындағы іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеу жұмысымен белсенді айналысып келеді. Өзінің ғылыми зерттеу тобына жас әрі талантты ғалымдарды біріктіріп тартқан, жүйелі жұмыс жасайтын ғалым. Аквамәдениет пен бекіре өсіру, топырақ микробиологиясы салаларындағы ғылыми мектептің көшбасшысы болып табылады. Н.Х.Серғалиевтің жетекшілігімен тұйық жүйелі сумен қамтамасыз етілген қондырғыларда өсіру үшін бейімделген бекіре балықтарының коллекциясы жинақталып, аквамәдениет жағдайында: пілмай, сібір бекіресі, қортпа, орыс бекіресі, сүйрік және жоғарғы өнімділікті бекіре балықтарының жұмысшы-аналық үйірлері қалыптастырылды. Бекіре балықтарын өлтірмей, азықтық қара уылдырығын бірнеше дүркін алу технологиясы өндіріске енгізілді. Бекіре балықтарының уылдырығын алу тәсілі әзірленіп патенттелді, бекіренің төзімділігін арттыру үшін өнімді азықтардың рецепті жасалды. Индустриалды аквамәдениет жағдайында түрлі ауқаттық және бактериялық ауруларға бактерияға қарсы препараттар мен пробиотиктердің әсері анықталды. Ғылыми

жобаның жетекшілері бекіре балықтарының түрлерін сумен қамтамасыз етудің тұйық жүйелі циклі қондырғыларында өсіру технологиясы негізінде Орал қаласында салынған ірі аквамәдени кешендердің бірінің негізін қалады. Н.Х.Серғалиев 2015 жылы Қазақстанда бекіре өсірудің ғылыми техникалық негізін жасап, инфрақұрылымын қалыптастырған ғылыми зерттеу жұмыстарының топтамасы үшін жоба жетекшісі ретінде ғылым мен техника саласындағы әл-Фараби атындағы мемлекеттік сыйлыққа ие болды. Сонымен қатар Н.Х.Серғалиев топырақ микробиологиясы ғылыми мектебінің көшбасшысы болып табылады. Оның жетекшілігімен топырақ метогеномикасына ғылыми зерттеулер жүргізіліп, Оралдың құрғақ-далалы аймағындағы топырақтың микробиологиясы зерттелді, жергілікті аймақтық ерекшеліктерді ескере отырып өсімдік шаруашылығында микробиологиялық препараттарды қолдану жөнінде бірқатар жұмыстар жүргізілді.

2014 жылдың наурызында ҚР БҒМ Білім және ғылым саласындағы бақылау комитетінің шешімімен оған қауымдастырылған профессор ғылыми атағы берілді.

«География институты» ЖШС-пен бірлескен ғылыми жобаның жетекшісі әрі орындаушысы ретінде су қорлары каталогін ғылыми тұрғыдан жасақтау мен Батыс Қазақстандағы су қорларын тұрақты басқару үшін мониторинг жүйесін дайындады. Оның жетекшілігімен бекіре балықтарының Жайық-Каспий популяциясының тірі генетикалық банкін қалыптастыру, жойылып кету қауыпы төніп тұрған пілмайды (*Acipenser nudiventris*) сақтау, бекіре балықтары үшін емдеу профилактикалық жемдерінің рецептісін дайындау жөнінде эксперименттік жұмыстар жүргізіліп, БҚО табиғи және жасанды су қоймаларына балық жіберу жұмыстары жүргізілуде және жалпы балық аулаудың рұқсат етілген шегінің биологиялық негізі дайындалуда.

Қазіргі таңда ихтиология мен аквамәдениет, биоалуантүрлілікті сақтау, микробиология мен экология мәселелері арналған 150-ден аса ғылыми мақаласы бар. Түйіршіктелген уылдырықты өсіру мен алу тәсілі, уылдырықтың инкубациясы мен жас бекіре балықтарын өсіру, өнімді қоспа жем, балықтың бағалы түрлерін өсіру мен аналық үйірді қалыптастырушы қондырғы мәселелеріне арналған 5 қорғау құжатына, сондай-ақ бұлақ суларын бағалау технологиясы мен әдістемесі және төлқұжаттандыру; өнімі аз егістікті, далалық өсімдік түрлі пайдаланылмай жатқан жемшөптік жерлерге ауыстыру технологиясы авторлық құқық нысандарын мемлекеттік тіркеу туралы 2 куәлікке ие. Қоршаған ортаны қорғау саласындағы жұмыстарды орындау мен қызмет көрсетуге мемлекеттік лицензиясы бар. Н.Х.Серғалиев - «Технологиялық даму жөніндегі ұлттық агенттік» АҚ тәуелсіз сарапшысы. Ғылыми қызмет субъектісі ретінде аккредиттелгені жөнінде куәлікке ие.

Н.Х.Серғалиев Жәңгір хан атындағы БҚАТУ ректоры лауазымында өзінің басқарушылық қабілетін көрсете білді, сондықтан да университет

лайықты тұлға мен мәртебеге ие болып, аймақтағы білім мен ғылымның нағыз инновациялық орталығына айналды.

2007 жылы университетте Н.Х.Серғалиевтің жетекшілігімен Мемлекет басшысының бастамасымен Қазақстанда ашылған 15 зертхананың бірі инженерлік бейіндегі биотехнология зертханасы құрылды. Индустриялы аквамәдениеттің тәжірибелік өнеркәсіптік алаңы қалыптастырылып, заманауи ғылыми құрылғылармен және білікті мамандармен жабдықталған биотехнология және табиғатты пайдалану ғылыми-зерттеу институты құрылды. Н.Х. Серғалиевтің тікелей қатысуымен жабайы жануарларды сақтау мақсатында Орал популяциясы ақбөкендерін және еліктің аңшылық түрін қолда сақтап өсіретін Қазақстандағы жалғыз «Жабайы жануарлардың биоалуантүрлілігін сақтау орталығы» тәлімбағы құрылып, ол күні бүгінге дейін жұмыс жасап тұр. БҚАТУ-ды кәсіпкерлік университетке айналдыру стратегиясы әзірленіп, университеттің материалды-техникалық қоры жаңғыртылды. 2015 жылы университет қайта құрылып ШЖҚ РМК-ден Жәңгір хан атындағы БҚАТУ коммерциялық емес АҚ жаңа ұйымдастыру-құқықтық нысанына көшті.

Н.Х.Серғалиев қоғамдық қызметпен белсенді айналысады. Ол облыстық мәслихаттың депутаты, облыстық бюджет қаражаты есебінен жоғары оқу орындарында оқуға гранттар бөлу, агроөнеркәсіптік кешенге субсидия бөлу, табиғатты пайдаланушыларға аң және балық аулайтын жерлерді бекіту жөніндегі комиссиялардың мүшесі, Орал қаласындағы №7 орта мектептің қамқоршылар кеңесінің, «Облыстық клиникалық аурухана» мемлекеттік мекемесінің және М.Өтемісов атындағы БҚМУ байқау кеңестерінің мүшесі, «Нұр Отан» партиясының аграрлық мәселелер жөніндегі тұрақты комиссиясының төрағасы болып табылады.

Н.Х.Серғалиев қала жән облыс әкімшіліктерінің, ҚР Білім және ғылым министрлігінің, университеттердің алғыс хаттарына ие. ҚР Білім және ғылым министрлігінің «Білім беру ісінің құрметті қызметкері» және «Ғылымды дамытуға сіңірген еңбегі үшін» төс белгілерімен марапатталған.

2018 жылы Н.Х.Серғалиев конкурстық негізде М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорнының ректорлығына сайланып, қазіргі уақытта ЖОО-ның даму стратегиясын табысты жүзеге асыруда.

КРАТКИЙ ОЧЕРК О НАУЧНОЙ, НАУЧНО – ОРГАНИЗАЦИОННОЙ И ОБЩЕСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЧЛЕНА - КОРРЕСПОНДЕНТА КАЗАХСТАНСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ ЕСТЕСТВЕННЫХ НАУК Н.Х.СЕРГАЛИЕВА

Сергалиев Нурлан Хабибуллович 1969 года рождения, казах, гражданин Республики Казахстан. С 1989 по 1998 годы обучался в г. Москве, а именно в Московской сельскохозяйственной академии имени К.А. Тимирязева. Закончив академию по специальности «Агрономия» получил квалификацию агроэколог. В 1994 году поступает в аспирантуру Московской сельскохозяйственной академии имени К.А. Тимирязева, которую успешно окончив, получает ученую степень кандидата биологических наук. Решением Президиума ВАК Министерства науки и высшего образования РК 27 марта 2000 года переаттестован в ученую степень кандидата биологических наук.

По завершению обучения в 1998 году возвращается в родной город Уральск. Трудовую деятельность начинает с простого преподавателя в стенах Западно-Казахстанского аграрного университета на кафедре агрохимии, почвоведения и земледелия. В период 1998-2015 гг. прошел трудовой путь старшего преподавателя, заведующего кафедрой, заместителя декана факультета агробизнеса и экологии, декана факультета, директора научно-исследовательского института, проректора по научной работе Западно-Казахстанского аграрного университета. В 2015-2017 гг. работал ректором Западно-Казахстанского аграрно-технического университета имени Жангир хана.

На протяжении всего этого периода активно занимается фундаментальной и прикладной научно-исследовательской работой в области охраны водных ресурсов и рационального природопользования, биологизации земледелия, почвенной микробиологии, экологии, ихтиологии и аквакультуры. Является системным ученым, объединяя и привлекая к своим научным исследованиям группы молодых и талантливых ученых. Является лидером научной школы в области аквакультуры и осетроводства, почвенной микробиологии. Под руководством Сергалиева Н.Х. сформирована коллекция осетровых рыб, адаптированных для выращивания в условиях замкнутого водообеспечения, созданы ремонтно-маточные стада осетровых рыб в условиях аквакультуры: шип, осетр сибирский, белуга, осетр русский, стерлядь и высокопродуктивных гибридов осетровых. Внедрено в производство технология многократного прижизненного получения чёрной пищевой и рыболовной икры осетровых. Разработан и запатентован способ получения зернистой икры осетровых рыб, рецепт продукционных кормов для повышения резистентности осетровых рыб. Установлено влияние антибактериальных препаратов и пробиотиков к различным алиментарным и бактериальным заболеваниям в условиях

индустриальной аквакультуры. Руководство научного проекта легли в основу построенного в г. Уральск одного из крупнейших аквакультурных комплексов на основе технологии выращивания осетровых видов рыб в установках замкнутого цикла водоснабжения. За цикл научно-исследовательских работ по разработке научно-технических основ и созданию инфраструктуры осетроводства в Казахстане Сергалиев Н.Х., как руководитель проекта, в 2015 году удостоен Государственной премии в области науки и техники имени аль-Фараби.

Сергалиев Н.Х. также является лидером научной школы по почвенной микробиологии. Под его руководством проведены научные исследования по почвенной метогеномике, исследована микробиология почв сухостепной зоны Приуралья, ведется цикл работ по применению микробиологических препаратов в растениеводстве с учетом местных региональных особенностей. В марте 2014 года решением Комитета по контролю в сфере образования и науки МОН РК ему было присвоено ученое звание ассоциированный профессор.

Являясь научным руководителем и исполнителем совместного проекта с ТОО «Институт географии» провел научную разработку каталога водных ресурсов и системы мониторинга для устойчивого управления водными ресурсами Западного Казахстана. Под его руководством проведены экспериментальные работы по формированию живого генетического банка осетровых рыб Урало-Каспийской популяции, по сохранению находящегося под угрозой исчезновения шипа (*Acipenser nudiventris*), по разработке рецептуры лечебно-профилактических кормов для осетровых рыб, проводятся работы по зарыблению естественных и искусственных водоемов ЗКО, разрабатываются биологические обоснования общего допустимого улова.

На сегодняшний день имеет более 150 научных статей по проблемам ихтиологии и аквакультуры, сохранения биоразнообразия, микробиологии и экологии. Имеет 5 охранных документов на изобретения по проблемам выращивания и способу получения зернистой икры, по установке для инкубации икры и выращивания молоди осетровых рыб, по продукционным комбикормам, по установке для выращивания ценных видов рыб и формирования маточного стада, а также 2 свидетельства о государственной регистрации прав на объект авторского права по технологии и методике оценки и паспортизации родниковых вод и технологии перевода малопродуктивных пашен, залежей в кормовые угодья со степным типом растительности. Имеет Государственную лицензию на выполнение работ и оказание услуг в области охраны окружающей среды. Сергалиев Н.Х. является независимым экспертом АО «Национальное агентство по технологическому развитию», имеет свидетельство об аккредитации в качестве субъекта научной деятельности. За время работы ректором ЗКАТУ им. Жангир хана Сергалиев Н.Х. показал свои управленческие качества, поэтому университет приобрел соответствующее лицо и имидж, стал

подлинным центром инновации в образовании и науки в регионе. Под руководством Сергалиева Н.Х. в университете в 2007 году создана лаборатория биотехнологии инженерного профиля, одна из 15 лабораторий, открытых по инициативе Главы государства по всему Казахстану. Сформирован Опытно-промышленный участок индустриальной аквакультуры и создан Научно-исследовательский институт биотехнологии и природопользования, оснащенные современным научным оборудованием и квалифицированными кадрами. При непосредственном участии Сергалиева Н.Х. организован и на сегодняшний день функционирует единственный в Казахстане питомник «Центра сохранения биоразнообразия диких животных» по содержанию и разведению сайгаков уральской популяции и охотничьего вида косули в неволе в целях сохранения диких животных. В университете разработаны стратегия трансформации ЗКАТУ в предпринимательский университет, модернизирована материально-техническая база университета, ведется совершенствование её эксплуатации. В 2015 году университет перешел на новую организационно-правовую форму путем преобразования из РГП на ПХВ в Некоммерческое АО ЗКАТУ имени Жангир хана.

Сергалиев Н.Х. занимает активную общественную позицию, является депутатом областного маслихата, членом комиссии по распределению грантов на обучение в ВУЗах за счет средств областного бюджета, по распределению средств субсидий в АПК, по закреплению охотничьих и рыбохозяйственных угодий за природопользователями, членом Попечительского Совета СОШ №7 г. Уральска и Наблюдательных советов ГУ "Областная клиническая больница" и ЗКГУ им. М. Утемисова, Председателем постоянной комиссии партии «Нұр Отан» по аграрным вопросам. Сергалиев Н.Х. имеет благодарственные письма акиматов города и области, МОН Республики Казахстан, университетов. Награжден нагрудными знаками «Почетный работник образования Республики Казахстан», «За заслуги в развитии науки Республики Казахстан».

В 2018 году Сергалиев Н.Х. на конкурсной основе был избран ректором республиканского государственного предприятия на праве хозяйственного ведения «Западно-Казахстанский государственный университет имени М. Утемисова» и на данный момент успешно реализует стратегию развития данного ВУЗа.

НҰРЛАН ХАБИБОЛЛАҰЛЫ СЕРҒАЛИЕВТІҢ ӨМІРІ МЕН ҒЫЛЫМИ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТІНІҢ НЕГІЗГІ БЕЛЕСТЕРІ

Серғалиев Нұрлан Хабиболлаұлы 1969 жылдың 24 желтоқсанда Батыс Қазақстан облысының Тасқала ауданы Тасқала ауылында дүниеге келген.

- 07.1989 - 06.1994 жж.** К.А. Тимирязев атындағы Мәскеу ауылшаруашылық академиясының студенті
- 12.1994 - 01.1998 жж.** Бүкілресейлік тыңайтқыштар және агротехникалық зерттеулер институтының аспирантурасының күндізгі бөлімі
- 1998 ж.** Биология ғылымдарының кандидаты
- 02.1998 - 07.1998 жж.** Бүкілресейлік тыңайтқыштар және аграрлық ғылымдар ғылыми-зерттеу институтының аға ғылыми қызметкері
- 08.1998 - 05.1999 жж.** Батыс Қазақстан аграрлық университетінің агрохимия, топырақтану және жерге орналастыру кафедрасының аға оқытушысы
- 05.1999 - 03.2000 жж.** Батыс Қазақстан аграрлық университетінің агротехнология кафедрасының аға оқытушысы
- 06.2000 - 06.2001 жж.** Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің агробизнес және экология факультеті деканының орынбасары
- 06.2001 - 11.2002 жж.** Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің инженерлік-техникалық институты директорының орынбасары
- 11.2002 - 08.2003 жж.** Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университетінің стандарттау және сертификаттау кафедрасының аға оқытушысы
- 2003 ж.** Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің «Білім және ғылым саласындағы ынтымақтастықты дамыту үшін» алғыс хат

- 08.2003 - 02.2004 жж.** Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті ғылым және халықаралық байланыстар бөлімінің жетекшісі
- 02.2004 - 04.2004 жж.** Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университетінің өсімдік шаруашылығы кафедрасының меңгерушісі
- 04.2004 - 03.2005 жж.** Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университетінің агробизнес және экология факультетінің деканы
- 03.2005 - 06.2006 жж.** Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті ғылым және халықаралық байланыстар бөлімінің жетекшісі
- 2006 ж.** Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің «Тәуелсіз Қазақстанның рухани және әлеуметтік даму жолындағы жетістіктері үшін және оның гүлденуіне қосқан үлесі үшін» Құрмет грамотасы
- 06.2006 - 04.2009 жж.** Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университетінің инкубациялық орталығының директоры
- 2007 ж.** «ЖОО үздік оқытушысы» мемлекеттік грантының иегері
- 2009 ж.** Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің «Білім беру ісінің құрметті қызметкері» төс белгісі
- 04.2009 -09.2009 жж.** Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті ғылыми-зерттеу орталығының директоры
- 09.2009 - 04.2012 жж.** Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университетінің ғылыми-зерттеу институтының директоры
- 2010 ж.** Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің «Ғылымды дамытуға сіңірген

еңбегі үшін» төс белгісі

- 04.2012 - 02.2014 жж.** Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университетінің ғылыми жұмыстар жөніндегі проректоры (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 11.04.2012 жылғы № 64-нс бұйрығы)
- 2013 ж.** Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің «Жас ұрпақты тәрбиелеуге қосқан үлесі үшін, білім беру жүйесін дамытуға және көптеген жылдар бойы жұмыс істегені үшін» алғыс хат
- 2014 ж.** Қауымдастырылған профессор (доцент)
- 02.2014 - 02. 2015 жж.** Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университетінің ректоры м.у.а.(ҚР Білім және ғылым министрлігінің 13.02.2014 ж. № 10-нс бұйрығы)
- 2015 ж.** «Қазақстан халқы ассамблеясына 20 жыл» мерейтойлық медалі
- 2015 ж.** «Қазақстандағы бекіре шаруашылығының ғылыми-техникалық негіздерін дамыту және инфрақұрылымды құру» тақырыбы бойынша жұмыстар топтамасы үшін әл-Фараби атындағы Қазақстан Республикасының мемлекеттік сыйлығы.
- 02.2015 - 11.2017 жж.** Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университетінің ректоры (ҚР Білім және ғылым министрлігінің 12.02.2015 ж. № 13-жқ бұйрығы)
- 12.2017 - 05.2018 жж.** Басқарма төрағасы-ректордың бірінші орынбасары - ғылым және халықаралық байланыстар жөніндегі проректор
- 05.2018 ж.** «М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті» ШЖҚ РМК ректоры

ОСНОВНЫЕ ДАТЫ ЖИЗНИ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ И ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НУРЛАНА ХАБИБУЛЛОВИЧА СЕРГАЛИЕВА

Сергалиев Нурлан Хабибуллович родился 24 декабря 1969 года в селе Таскала Таскалинского района Западно-Казахстанской области.

07.1989- 06.1994 гг.	Студент Московской сельскохозяйственной академии имени К.А.Тимирязева
12.1994- 01.1998 гг.	Очная аспирантура Всероссийского НИИ удобрений и агропочвоведения
02.1998- 07.1998 гг.	Старший научный сотрудник Всероссийского НИИ удобрений и агропочвоведения
1998 г.	Кандидат биологических наук
08.1998- 05.1999 гг.	Старший преподаватель кафедры агрохимии, почвоведения и земледелия Западно-Казахстанского аграрного университета
05.1999- 03.2000 гг.	Старший преподаватель кафедры агротехнологии Западно-Казахстанского аграрного университета
06.2000- 06.2001 гг.	Заместитель декана факультета агробизнеса и экологии Западно-Казахстанского государственного университета
06.2001- 11.2002 гг.	Заместитель директора инженерно-технического института Западно-Казахстанского государственного университета
11.2002- 08.2003 гг.	Старший преподаватель кафедры «Стандартизации и сертификации Западно-Казахстанского аграрно-технического университета имени Жангир хана
2003 г.	Благодарственное письмо Министерства образования и науки Республики Казахстан «За развитие сотрудничества в области

образования и науки»

- 08.2003- 02.2004 гг.** Руководитель отдела науки и международных связей Западно-Казахстанского аграрно-технического университета им. Жангир хана
- 02.2004- 04.2004 гг.** Зав. кафедрой растениеводства Западно-Казахстанского аграрно-технического университета имени Жангир хана
- 04.2004-03.2005 гг.** Декан факультета агробизнеса и экологии Западно-Казахстанского аграрно-технического университета имени Жангир хана
- 03.2005- 06.2006 гг.** Руководитель отдела науки и международных связей Западно-Казахстанского аграрно-технического университета имени Жангир хана
- 2006 г.** Почетная грамота Министерства образования и науки Республики Казахстан «За достижения на пути духовного и социального развития независимого Казахстана и вклад в его процветание»
- 06.2006- 04.2009 гг.** Директор Инкубационного центра Западно-Казахстанского аграрно-технического университета имени Жангир хана
- 2007 г.** Обладатель государственного гранта «Лучший преподаватель вуза»
- 2009 г.** Нагрудный знак от Министерства образования и науки Республики Казахстан «Почетный работник образования Республики Казахстан»
- 04.2009-09.2009 гг.** Директор научно-исследовательского центра Западно-Казахстанского аграрно-технического университета имени Жангир хана
- 09.2009- 04.2012 гг.** Директор научно-исследовательского института Западно-Казахстанского аграрно-технического университета имени Жангир хана
- 2010 г.** Нагрудный знак Министерства образования

и науки Республики Казахстан «За заслуги в развитии науки Республики Казахстан»

- 04.2012- 02.2014 гг.** Проректор по научной работе Западно-Казахстанского аграрно-технического университета имени Жангир хана (приказ МОН РК № 64-нс от 11.04.2012 г.)
- 2013 г.** Благодарственное письмо Министерства образования и науки Республики Казахстан «За вклад в воспитание подрастающих поколений, за достижение в развитии системы образования и за многолетний труд»
- 2014 г.** Ассоциированный профессор (доцент)
- 02.2014- 02. 2015 гг.** Вр.и.о. ректора Западно-Казахстанского аграрно-технического университета имени Жангир хана (приказ МОН РК № 10-нс от 13.02.2014 г.)
- 2015 г.** «Қазақстан халқы Ассамблеясына 20 жыл» юбилейная медаль
- 2015г.** Государственная премия Республики Казахстан в области науки и техники имени аль-Фараби за цикл работ на тему «Разработка научно-технических основ и создание инфраструктуры осетроводства в Казахстане».
- 02.2015- 11.2017 гг.** Ректор Западно-Казахстанского аграрно-технического университета имени Жангир хана (приказ МОН РК №13-жк от 12.02.2015 г.)
- 12.2017- 05.2018 гг.** Первый заместитель Председателя Правления-ректора - проректор по науке и международным связям
- 05.2018 г.** Ректор РГП на ПХВ «Западно-Казахстанский государственный университет им. М. Утемисова»

**БИОЛОГИЯ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ КАНДИДАТЫ,
ҚАУЫМДАСТЫРЫЛҒАН ПРОФЕССОР
НҮРЛАН ХАБИБОЛЛАҰЛЫ СЕРҒАЛИЕВТІҢ ЕҢБЕКТЕРІНІҢ
БИБЛИОГРАФИЯСЫ**

**БИБЛИОГРАФИЯ ТРУДОВ КАНДИДАТА БИОЛОГИЧЕСКИХ
НАУК, АССОЦИИРОВАННОГО ПРОФЕССОРА
СЕРҒАЛИЕВА НУРЛАНА ХАБИБУЛЛОВИЧА**

2006

1. Современные технологии агрономии и животноводства для фермеров в вопросах и ответах [Текст] / Н. Х. Серғалиев, В. В. Вьюрков, Г. Г. Абсатиров, А. М. Нурғалиев. - Уральск: Дастан, 2006.
2. Учебно-методический комплекс «Биология почв» [Текст] / Н. Х. Серғалиев. – Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2006.
3. Учебно-методический комплекс «Охрана водных ресурсов» [Текст] / Н. Х. Серғалиев. – Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2006.
4. Учебно-методический комплекс «Химическое загрязнение окружающей среды» [Текст] / Н. Х. Серғалиев. – Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2006.

2011

5. Методическое руководство по интерпретации и использованию лабораторных анализов почв [Текст] / Н. Х. Серғалиев, В. С. Кучеров, К. М. Ахмеденов, С. Ж. Рахимғалиева. - Уральск: Зап.-Казахст. аграр.-техн. ун-т им. Жангир хана, 2011. - 144 с.
6. Методические указания по выполнению курсовой работы по дисциплине «Химическое загрязнение окружающей среды» для студентов специальности 5В060800-Экология [Текст] / Н. Х. Серғалиев, А. Г. Нагиева. - Уральск: Зап.-Казахст. аграр.-техн. ун-т им. Жангир хана, 2011. - 16 с.

2012

7. Почвенно-микробиологические процессы при экологической оценке трансформации земель сухих степей [Текст] / Н. Х. Серғалиев. -

Уральск: Зап.-Казахст. аграр.-техн. ун-т им. Жангир хана, 2012. - 92 с.

2014

8. Аквакультура [Текст]: монография / Н. Х. Сергалиев, Б. Т. Сариев, А. Н. Туменов. – Уральск: Зап.-Казахст. аграр.-техн. ун-т им. Жангир хана, 2014. - 172 с.
9. Методика подготовки и защиты магистерской диссертации по направлению 6М080600 - «Аграрная техника и технология» [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.]. - Уральск: Зап.-Казахст. аграр.-техн. ун-т им. Жангир хана, 2014. – 106 с.
10. Методические рекомендации по технологии перевода малопродуктивных пашен, залежей в кормовые угодья со степным типом растительности [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов, Р. К. Уразгалиева, Е. Н. Баймуканов, Б. Б. Жылкыбаев, Е. Б. Ахметов. - Уральск: Зап.-Казахст. аграр.-техн. ун-т им. Жангир хана, 2014. - 47 с.
11. Осетровые Казахстана: современное состояние и перспективы сохранения [Текст]: монография / Н. Х. Сергалиев, С. Р. Тимирханов. - Уральск: Зап.-Казахст. аграр.-техн. ун-т им. Жангир хана, 2014. - 122 с.
12. Современные проблемы инженерии в животноводстве и растениеводстве [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.]. - Уральск: Зап.-Казахст. аграр.-техн. ун-т им. Жангир хана, 2014. – 269 с.

2017

13. Особенности формирования и содержания ремонтно-маточных стад осетровых рыб Урало-Каспийской популяции в регулируемых условиях [Текст]: монография / Н. Х. Сергалиев, А. Н. Туменов, Б. Т. Сариев, Ж. Шукуров, С. С. Бакиев. - Уральск: Зап.-Казахст. аграр.-техн. ун-т им. Жангир хана, 2017. - 165 с.
14. Применение лечебно-профилактических кормов при выращивании осетровых рыб в системах с замкнутым водоснабжением [Текст]: монография / Н. Х. Сергалиев, Г. Г. Абсатиров, Б. Т. Сариев, А. Н. Туменов, Ф. Х. Нуржанова / под ред. Н. Х. Сергалиева. – Уральск: Зап.-Казахст. аграр.-техн. ун-т им. Жангир хана, 2017. – 120 с.

15. Разработка технологии сохранения редких и исчезающих видов осетровых рыб в условиях регулируемых систем (на примере шипа (*Acipenser nudiventris* L,1828) Урало-Каспийской популяции) [Текст]: монография / Н. Х. Сергалиев, М. Ж. Шукуров, А. Н. Туменов, Б. Т. Сариев. - Уральск: Зап.-Казахст. аграр.-техн. ун-т им. Жангир хана 2017. - 120 с.

**ПАТЕНТТЕР МЕН АВТОРЛЫҚ КУӘЛІКТЕР
ПАТЕНТЫ И АВТОРСКИЕ СВИДЕТЕЛЬСТВА**

2013

1. Установка для выращивания осетровых рыб [Текст]: патент на полезную модель № 936, выдан 25.04.2013 г. / Н. Х. Сергалиев, Н. С. Бектурганов, К. К. Бозымов, В. Г. Чипинов.

2014

2. Карты плановых переформирований русла реки Урал (в пределах Западно-Казахстанской области) [Карты]: свидетельство о государственной регистрации прав на объект авторского права №1909, выдан 10.11.2014 г. / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов, Г. А. Кабдулова
3. Способ получения зернистой икры осетровых рыб [Текст]: инновационный патент № 28534, выдан 11.09.2014 г./ Н. Х. Сергалиев, Н. С. Бектурганов, А. З. Паримбеков, А. Н. Туменов, Б. Т. Сариев.
4. Технология перевода малопродуктивных пашен, залежей в кормовые угодья со степным типом растительности [Текст]: свидетельство о государственной регистрации прав на объект авторского права №1911, выдан 10.11.2014 г. / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов, Б. Б. Жылкыбаев, Р. К. Уразгалиева
5. Установка для инкубации икры и выращивания молоди осетровых рыб [Текст]: патент на полезную модель № 1124, выдан 15.07.2014 г. / Н. Х. Сергалиев, Н. С. Бектурганов, А. В. Ким, А. З. Паримбеков.

2015

6. Продукционный комбикорм для осетровых рыб СТС-1 [Текст]: инновационный патент №29564 выдан 23.02.2015 г. / Н. Х. Сергалиев, Н. С. Бектурганов, Н. М. Губашев, А. Н. Туменов, Б. Т. Сариев.
7. Установка для выращивания ценных видов рыб и формирования маточного стада [Текст]: патент на полезную модель № 1321,

выдан 18.08.2015 г. / Н. Х. Сергалиев, Н. С. Бектурганов, Д. А. Идрисов, А. А. Зейнуллин, А. В. Ким.

**БИОЛОГИЯ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ КАНДИДАТЫ,
ҚАУЫМДАСТЫРЫЛҒАН ПРОФЕССОР
НҰРЛАН ХАБИБОЛЛАҰЛЫ СЕРҒАЛИЕВТИҢ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ, РЕСПУБЛИКАЛЫҚ КОНГРЕСС,
КОНФЕРЕНЦИЯЛАРДА ЖАСАЛҒАН БАЯНДАМАЛАРЫ,
ҒЫЛЫМИ ХАБАРЛАРЫ ЖӘНЕ ҚАТЫСЫ**

**ДОКЛАДЫ, НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ И УЧАСТИЕ КАНДИДАТА
БИОЛОГИЧЕСКИХ НАУК, АССОЦИИРОВАННОГО
ПРОФЕССОРА НУРЛАНА ХАБИБУЛЛОВИЧА СЕРГАЛИЕВА НА
МЕЖДУНАРОДНЫХ, РЕСПУБЛИКАНСКИХ КОНГРЕССАХ,
СИМПОЗИУМАХ, КОНФЕРЕНЦИЯХ**

1996

1. Действие ФАВ на урожай различных сортов мягкой пшеницы. Эффективность применения с/х культур [Текст] / Н. Х. Сергалиев, А. А. Сарычева // Тез. докл. XXXI конф. молодых ученых. - М., 1996. - С. 15.

1998

2. Экологические аспекты применения биопрепаратов в сельскохозяйственных биоценозах [Текст] / Н. Х. Сергалиев // Материалы межд. науч.-практ. конф: «Реформа сельского хозяйства – состояние и перспектива развития полеводства». - Уральск, 1998. - С. 114.

2005

3. Влияние ассоциативных диазотрофов на продуктивность яровой пшеницы [Текст] / Н. Х. Сергалиев // Материалы межд. науч.-практ. конф: «Сохранение окружающей среды – важная проблема современности». - Ч.2. - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2005. - С. 331-333.
4. Современное экологическое состояние и мероприятия по сохранению природного комплекса горы «Большая Ичка» [Текст] / Н. Х. Сергалиев, Т. А. Тургамбаев // Материалы межд. науч.-практ. конф: «Сохранение окружающей среды – важная проблема современности». - Ч.1. - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2005. - С. 377-379.

2006

5. Перспективы формирования информационно-консалтинговых служб для сельскохозяйственных формирований в Западно-Казахстанской области [Текст] / Н. Х. Сергалиев // Матер. респ. науч.-практ. конф.: «Развитие аграрного сектора: опыт, проблемы, перспективы». - Ч.2. - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2006. - С. 3-6.

2008

6. Анализ гидрохимического состояния рыбохозяйственного водоема пруд Чигрин [Текст] / Н. Х. Сергалиев, А. Акмунчакова // Материалы науч.-теор. конф.: «Роль молодых ученых в интеграции науки и образования». - Ч.1. - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана. - 2008. - С. 9-11.
7. Разработка мероприятий по восстановлению природных экосистем на залежных землях [Текст] / Н. Х. Сергалиев, Р. К. Аменова // Материалы науч.-теор. конф., посвящ. 45 летию ЗКАТУ им. Жангир хана: «Роль молодых ученых в интеграции науки и образования». - Ч.1. - Орал, 2008. - С. 18-20.

2009

8. Выращивание молоди русского осетра и шипа Урало-Каспийской популяции в бассейнах [Текст] / Н. Х. Сергалиев, М. Ж. Шукуров, А. Н. Туменов, Б. Т. Сариев // «Проблемы воспроизводства осетровых в среднем течении реки Урал, и пути их решения»: материалы докладов между. научно-практ. конф. - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2009. - С. 95-98.
9. Мониторинг природной среды в зоне влияния деятельности Чинаревского нефтегазоконденсатного месторождения [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов // «Теоретические и прикладные проблемы географии на рубеже столетий»: материалы II междунар. науч.-практ. конф. - Астана: ЕНУ им. Л.Гумилева, 2009. – С. 208-212.
10. Проблемы геоэкологического состояния малых рек Западно-Казахстанской области [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов // «Проблемы воспроизводства осетровых в среднем течении реки Урал, и пути их решения»: материалы докладов междунар. научно-практ. конф. - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2009. - С. 88-94.

11. Сохранение биоразнообразия и проблемы воспроизводства осетровых в среднем течении реки Урал, и пути их решения [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов // Материалы междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 80-летию проф. М. М. Фартушиной. – Уральск: Издат. центр ЗКГУ им. М. Утемисова, 2009.

2010

12. Состояние ихтиофауны озера Рыбный Сокрыл [Текст] / Н. Х. Сергалиев, М. Ж. Шукуров, А. Н. Туменов и др. // «Лесоразведение и сохранение биологического и ландшафтного разнообразия аридных экосистем: история, современное состояние и перспективы»: мат-лы междунар. науч.-практ. конф., 5-6 ноября 2010 г. Уральск. - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2010. – С. 164-169.

2011

13. Изменение структуры микробного сообщества вдоль градиента засоления в районе солончаков Казахстана [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Сборник тезисов 15-й конференции школы - молодых ученых «Биология - наука XXI века». - Пушино, 2011. – С. 325.
14. Показатели биологического роста молоди русского осетра при воздействии пробиотиков [Текст] / Н. Х. Сергалиев, Б. Т. Сариев // Материалы научной конференции студентов и магистрантов, посвящ. независимости 20 летию РК. – Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2011.
15. Экологическая оценка состояния естественных выходов подземных вод Западно-Казахстанской области [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов, Г. М. Жантасов // «Проблемы сохранения лесов и увеличения лесистости территории, перспективы развития и содержания зеленых насаждений»: мат-лы межд. научно-практ. конф., посвящ. 20-летию независимости Республики Казахстан, 22-23 сентября, г. Актобе. - Актобе: ТОО «Центр оперативной печати», 2011- С. 41-46.

2012

16. Углеводородное загрязнение воздушного бассейна санитарно-защитных зон автозаправочных станций [Текст] / Н. Х. Сергалиев, М. Д. Нугманова, Ж. Т. Нуртаева // Мат-лы II межд. казахстанско-

рос. конф. по химии и химической технологии. – Т. II. - 28 февраля - 2 марта. - Караганда: Изд-во КарГУ, 2012. - С. 53-54.

2013

17. Presowing fertilizer efficiency for chick pea in the dry steppe zone of priuralie [Text] / N. KN. Sergaliev [et al.] // «Современные интеграционные приоритеты науки: от исследований до инноваций»: материалы междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 50-летию ЗКАТУ им. Жангир хана - Уральск, 2013. – С.159-162.
18. Гидрохимическая характеристика водохранилищ Западно-Казахстанской области [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Мат. между. конф. «VII Жандаевские чтения»: «Геоэкологические и геоинформационные аспекты в исследовании природных условий и ресурсов науками о Земле», 17-18 апреля 2013г. КазНУ им. аль-Фараби. - С. 299-303.
19. Гидрохимический режим и русловые процессы реки Урал [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К.М.Ахмеденов // Организация территории: статика, динамика, управление: материалы X Всеросс. науч. - практ. конф. с международным участием / БГПУ им. М.Акмоллы. - Уфа: Изд-во БГПУ, 2013. - С.86-92.
20. Научные исследования и коммерциализация технологии: опыт ЗКАТУ им. Жангир хана [Текст] / Н.Х.Сергалиев // Международная школа – семинар: «Инновационные технологии и исследования, направленные на развитие зеленой энергетики и глубокую переработку продукции». - Өскемен, 2013. - С. 115-119.
21. Организация и создание питомника для сайгаков в Казахстане [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Материалы междунар. науч.-практ. конф. «Содержание и разведение сайгака (SAIGA TATARICAL.) в искусственных условиях». - Ростов-на-Дону, 2013. - С. 72-76.
22. Плановые переформирования русла р. Урал [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов // «Экология и нефтегазовый комплекс»: Сборник научных трудов Междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 80-летию академика Национальной академии наук Республики Казахстан, доктора геолого-минералогических наук, проф. М.Д. Диарова. - Атырау, 2013. - С. 120-124.

2014

23. Мия экстракті қосымшаланған продукционды құрама азықтар құрамын бағалаудың нәтижелері [Мәтін] / Н. Х. Серғалиев, Е. С. Султанов, А. Н. Туменов, Б. Т. Сариев // «Отандық етті бағыттағы ірі қараның заманауи жағдайда дамуының өзекті мәселелері»: халықар. ғыл.-практ. конф. – Орал: Жәңгір хан ат. БҚАТУ, 2014. – Б. 190-194.
24. Опыт создания питомника дикой флоры как одного из методов борьбы с опустыниванием [Текст] / Н. Х. Серғалиев, К. М. Ахмеденов, Р. К. Уразғалиева // «Опустынивание Центральной Азии: оценка, прогноз, управление»: материалы 1-ой междунар. науч.-практ. конф. - Астана, 2014. - С. 425-429.
25. Оценка общей интенсивности эрозионных процессов в семигумидных и семиаридных условиях Западно-Казахстанской области [Текст] / Н. Х. Серғалиев, К. М. Ахмеденов, Г. А. Кабдулова // «Опустынивание Центральной Азии»: оценка, прогноз, управление: материалы 1-ой междунар. науч.-практ. конф. - Астана, 2014. - С. 419-425.
26. Районирование территории Западно-Казахстанской области по величине стока взвешенных наносов [Текст] / Н. Х. Серғалиев, К. М. Ахмеденов, Г. А. Кабдулова // «Перспективы инновационного развития АПК в Казахстане»: мат-лы междунар. науч.-практ. конф. – II ТОМ. - Семей: Семипалатинский государственный университет имени Шакарима, 19 сентября 2014 г. - С. 242-246.
27. Технология сохранения степных видов растений путем создания питомника «дикой флоры» [Текст] / Н. Х. Серғалиев, К. М. Ахмеденов, Р. К. Уразғалиева // «Опустынивание Центральной Азии: оценка, прогноз, управление»: материалы 1-ой междунар. научно-практ. конф. - Астана, 2014. - С. 263-266.

2015

28. Проблема оценки запасов углерода лесных экосистем (аналитический обзор) [Текст] / Н. Х. Серғалиев // Материалы междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 20-летию Конституции Республики Казахстан и Ассамблеи народа Казахстана «Наука и образование XXI века: опыт и перспективы». - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2015. – С. 66-69.

29. Современное состояние и меры по сохранению численности шипа (*Acipense nudiventris*) Урало-Каспийской популяции [Текст] / Н. Х. Сергалиев, М. Ж. Шукуров, А. Н. Туменов, Б. Т. Сариев // Материалы междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 20-летию Конституции Республики Казахстан и Ассамблеи народа Казахстана «Наука и образование XXI века: опыт и перспективы». - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2015. – С. 191-196.

2016

30. Анализ данных по гидрохимическим и токсикологическим показателям реки Жайык Западно-Казахстанской и Атырауской областей [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // «Водные ресурсы Центральной Азии и их использование»: мат-лы междунар. науч.-практ. конф., посвящ. проведению итогов объявленного ООН десятилетия «Вода для жизни». - Алматы, 2016. - С. 418-423.

31. Выявление в участках УЗВ возбудителя инфекционной патологии осетровых рыб [Текст] / Н. Х. Сергалиев, Н. С. Гинятов, И. Н. Заялов // Материалы междунар. конф. студентов, аспирантов, молодых ученых «Знания молодых для развития ветеринарной медицины и АПК страны». - Санкт-Петербург, 2016. – С. 241.

32. Долина реки Урал как экологический феномен степной зоны Казахстана [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов, М. К. Онаев // «Основы рационального природопользования»: Материалы V международной научно-практической конференции. - Саратов: ООО Издательский центр «Наука», 2016. - С. 226-231.

33. Жасанды орта жағдайында өсірілетін орыс бекіресі (*ACIPENSER GUEL DENSTAEDTIL*) қанының морфологиялық көрсеткіштері [Текст] / Н. Х. Сергалиев [т.б.] // ЭКПО – 2017 арналған «XXI ғасырдағы жастардың рөлі» атты студенттер мен магистранттардың респ.-практ. конф. материалдары.- Орал: Жәңгір хан ат. БҚАТУ, 2016. - 1 Бөлім. - Б. 437- 442.

34. Использование методов современной метагеномики для выполнения особенностей структуры почвенного микробиома при воздействии различных факторов [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Материалы междунар. науч.-практ. конф.: «Вклад микробиологии и вирусологии в современную биоиндустрию, посвященной 60-летию «Института микробиологии и вирусологии», 03 июня 2016 г.

2017

35. Оценка состояния водных ресурсов трансграничных рек Урало-Каспийского бассейна [Текст] / Н. Х. Сергалиев, А. Р. Медеу, Н. А. Амиргалиев, С. Г. Давлетгалиев, К. М. Ахмеденов // «Охрана природы и региональное развитие: гармония и конфликты (к Году экологии в России)»: материалы междунар. науч.-практ. конф. и школы-семинара молодых ученых-степеведов «Геоэкологические проблемы степных регионов», проведенных в рамках XXI сессии Объединенного научного совета по фундаментальным географическим проблемам при Международной ассоциации академий наук (МАН) и Научного совета РАН по фундаментальным географическим проблемам, п. Партизанский Бузулукского района Оренбургской области, 01-05 октября 2017 года: сб. науч. трудов. - Т. I. – Оренбург: Институт степи УрО РАН, 2017. – С. 32-45.

2018

36. Оценка состояния рек Западно-Казахстанской области [Текст] / Н.Х. Сергалиев, К.М. Ахмеденов, С.Х.Абишева, К.С. Аксакова // Степи Северной Евразии: материалы VIII международного симпозиума /под научной редакцией академика РАН А.А. Чибилёва. – Оренбург: ИС УрО РАН, 2018. – С.872-875.

2019

37. Журавлиные (Gruidae) в Западном Казахстане [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов, М. И. Шпигельман // Материалы VIII-ой международной конференции «Экологические особенности биологического разнообразия». - Душанбе, 2019. - 3-4 октября. - С. 110-111.

**БИОЛОГИЯ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ КАНДИДАТЫ,
ҚАУЫМДАСТЫРЫЛҒАН ПРОФЕССОР НҰРЛАН
ХАБИБОЛЛАҰЛЫ СЕРҒАЛИЕВТИҢ ҒЫЛЫМИ
ЖЕТЕКШІЛІГІМЕН ҚОРҒАЛҒАН ДОКТОРЛЫҚ
ДИССЕРТАЦИЯЛАР**

**ДОКТОРСКИЕ ДИССЕРТАЦИИ, ВЫПОЛНЕННЫЕ
ПОД НАУЧНЫМ РУКОВОДСТВОМ КАНДИДАТА
БИОЛОГИЧЕСКИХ НАУК, АССОЦИИРОВАННОГО
ПРОФЕССОРА НУРЛАНА ХАБИБУЛЛОВИЧА СЕРГАЛИЕВА**

2017

1. Нагиева, А. Г. Оценка микробиологического состояния различных почв сухостепной зоны Западного Казахстана [Текст]: докторская диссертация на соискание академической степени доктора философии (PhD) по специальности 6D080800 - Почвоведение и агрохимия / А. Г. Нагиева; науч. рук. Н. Х. Сергалиев. - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2017. – 123 с.

**БИОЛОГИЯ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ КАНДИДАТЫ,
ҚАУЫМДАСТЫРЫЛҒАН ПРОФЕССОР НУРЛАН
ХАБИБОЛЛАҰЛЫ СЕРҒАЛИЕВТИҢ
ҒЫЛЫМИ ЖЕТЕКШІЛІГІМЕН ҚОРҒАЛҒАН МАГИСТРЛІК
ДИССЕРТАЦИЯЛАР**

**МАГИСТЕРСКИЕ ДИССЕРТАЦИИ, ВЫПОЛНЕННЫЕ ПОД
НАУЧНЫМ РУКОВОДСТВОМ КАНДИДАТА БИОЛОГИЧЕСКИХ
НАУК, АССОЦИИРОВАННОГО ПРОФЕССОРА НУРЛАНА
ХАБИБУЛЛОВИЧА СЕРҒАЛИЕВА**

2008

1. Аменова, Р. К. Разработка мероприятий по восстановлению природных экосистем на залежных землях [Текст]: магистерская диссертация на соискание академической степени магистра естественных наук по специальности 6М060800 – Экология / Р. К. Аменова; науч. рук. Н. Х. Серғалиев. – Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2008. – 57 с.
2. Акмунчакова, А. А. Разработка естественно-научных биооснований по сохранению биоразнообразия водоема [Текст]: магистерская диссертация на соискание академической степени магистра естественных наук по специальности 6М060800 – Экология / А. А. Акмунчакова; науч.рук. Н. Х. Серғалиев. – Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2008. – 71 с.

2009

3. Ахметова, Н. Н. Пути сохранения и восстановления биоразнообразия степных и полупустынных экосистем ЗКО [Текст]: магистерская диссертация на соискание академической степени магистра естественных наук по специальности 6М060800 – Экология / Н. Н. Ахметова; науч. рук. Н. Х. Серғалиев. – Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2009. – 77 с.
4. Воронкова, Е.В. Критериальная оценка Таловской степи в пределах ЗКО как ключевой ботанической территории [Текст]: магистерская диссертация на соискание академической степени магистра естественных наук по специальности 6М060800 – Экология / Е. В. Воронкова; науч.рук. Н. Х. Серғалиев. – Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2009. – 75 с.

2011

5. Ибраева, А. М. Анализ накопления и распределения тяжелых металлов в растениях [Текст] : магистерская диссертация на соискание академической степени магистра естественных наук по специальности 6М060800 – Экология / А. М. Ибраева; науч.рук. Н. Х. Сергалиев. – Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2011. – 69 с.

2012

6. Нугманова, М. Д. Мониторинг состояния приземного слоя атмосферы в зависимости от интенсивности автотранспортного движения (г. Уральск) [Текст]: магистерская диссертация на соискание академической степени магистра естественных наук по специальности 6М060800 – Экология / М. Д. Нугманова; науч. рук. Н. Х. Сергалиев. – Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2012. – 72 с.
7. Сариев, Б. Т. Жайық өзеніндегі бекіре тұқымдас балықтарды көбейтудің экологиялық мәселесі және олардың популяциясын сақтау жолдары [Текст]: 6М080400 - Балық шаруашылығы және өнеркәсіптік балық шаруашылығы мамандығы бойынша ауылшаруашылық магистрі академиялық дәрежесін алу үшін дайындалған магистерлік диссертация / Б. Т. Сариев; ғыл. жетекшісі Н. Х. Сергалиев – Орал: Жәңгір хан ат. БҚАТУ, 2012. - 87 б.

2013

8. Закарян, Р. А. Почвенно-микробиологические процессы темнокаштановых почв сухостепной зоны Приуралья[Текст]: магистерская диссертация на соискание академической степени магистра сельскохозяйственных наук по специальности 6М080800 - Почвоведение и агрохимия / Р. А. Закарян; науч. рук. Н. Х. Сергалиев. – Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2013. – 90 с.

2014

9. Жылкыбаев, Б. Б. Ноқат өсірудегі биологизациялау тәсілдері [Текст]: 6М080100 - Агрономия мамандығы бойынша ауыл шаруашылық ғылымдарының магистрі академиялық дәрежесін алу үшін дайындалған магистерлік диссертация / Б. Б. Жылкыбаев; ғыл. жетекшісі Н. Х. Сергалиев – Орал: Жәңгір хан ат. БҚАТУ, 2014. - 84 б.

10. Сарманов, А. Е. Тұйық жүйелі сумен қамтамасыз ету қондырғыларында сазан (*Surginus carpio*) балығын жасанды өсіріп көбейту барысында гонадотропты препаратты пайдаланудың тиімділігі [Текст]: 6М080400 - Балық шаруашылығы және өнеркәсіптік балық шаруашылығы мамандығы бойынша ауылшаруашылық магистрі академиялық дәрежесін алу үшін дайындалған магистерлік диссертация / А. Е. Сарманов; ғыл. жетекшісі Н. Х. Серғалиев – Орал: Жәңгір хан ат. БҚАТУ, 2014. – 81 б.
11. Султанов, Е. Ж. Бекіре тұқымдас балықтарға арналған құрама азыққа азықтық қоспаларды қолданудың тиімділігі [Текст]: 6М080400 - Балық шаруашылығы және өнеркәсіптік балық шаруашылығы мамандығы бойынша ауылшаруашылық магистрі академиялық дәрежесін алу үшін дайындалған магистерлік диссертация / Е.Ж.Султанов; ғыл. жетекшісі Н.Х.Серғалиев. – Орал: Жәңгірхан ат. БҚАТУ, 2014. – 82 б.

2015

12. Абуов, К. Н. Бекіре тұқымдас балықтар гонадаларының даму кезеңдерін жыныстық жетілу дәрежесін аспаптық диагностикалық әдістерді пайдалана отырып анықтау [Текст]: 6М080400 - Балық шаруашылығы және өнеркәсіптік балық шаруашылығы мамандығы бойынша ауылшаруашылық магистрі академиялық дәрежесін алу үшін дайындалған магистерлік диссертация / К. Н. Абуов; ғыл. жетекшісі Н. Х. Серғалиев. – Орал: Жәңгір хан ат. БҚАТУ, 2015. – 86 б.
13. Ахметов, Е. Б. Использование стратегии exsitu при восстановлении степных экосистем [Текст]: магистерская диссертация на соискание академической степени магистра естественных наук по специальности 6М060800 – Экология / Е. Б. Ахметов; науч. рук. Н. Х. Серғалиев. – Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2015. – 82 с.
14. Шамұрат, Б. А. Сүйрік (*Acipenser ruthenus*) және қортпа (*Huso huso*) буданы стербел балығының балық өсіру –биологиялық көрсеткіштеріне әсер етуші факторларды бағалау [Текст]: 6М080400 «Балық шаруашылығы және өнеркәсіптік балық шаруашылығы» мамандығы бойынша ауылшаруашылық магистрі академиялық дәрежесін алу үшін дайындалған магистерлік диссертация / Б. А. Шамұрат; ғыл. жетекшісі Н. Х. Серғалиев. – Орал: Жәңгір хан ат. БҚАТУ, 2015. – 81 б.

2016

15. Еренчиев, Х. Т. Мониторинг состояния производственных очистных сооружений АО Интергаз, Центральная Азия [Текст]: магистерская диссертация на соискание академической степени магистра естественных наук по специальности 6М060800 – Экология / Х. Т. Еренчиев; науч. рук. Н. Х. Сергалиев. – Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2016. – 74 с.
16. Жангалиев, А. А. Тұйық жүйелі сумен камтамасыз ету қондырғыларда бекіре тұқымдас балықтарға арналған азықтар құрамындағы антибактериалдық препараттарды пайдаланудың тиімділігін бағалау [Текст]: 6М080400 «Балық шаруашылығы және өнеркәсіптік балық шаруашылығы» мамандығы бойынша ауылшаруашылық магистрі академиялық дәрежесін алу үшін дайындалған магистерлік диссертация / А. А. Жангалиев; ғыл. жетекшісі Н. Х. Сергалиев. – Орал: Жәңгір хан ат. БҚАТУ, 2016. – 73 б.
17. Рамазанов, Ж. Ж. Сібір бекіресі және сібір х орыс бекіресі буданының салыстырмалы балық өсіру және биологиялық көрсеткіштерін бағалау [Текст]: 6М080400 «Балық шаруашылығы және өнеркәсіптік балық шаруашылығы» мамандығы бойынша ауылшаруашылық магистрі академиялық дәрежесін алу үшін дайындалған магистерлік диссертация / Ж. Ж. Рамазанов; ғыл. жетекшісі Н. Х. Сергалиев – Орал: Жәңгір хан ат. БҚАТУ, 2016. – 81 б.

2017

18. Токтамысова, А. Т. Жасанды орта жағдайында өсірілетін бекіретұқымдас балықтар қанының морфобиохимиялық көрсеткіштеріне стресстік факторлардың әсері [Текст]: 6М080400 «Балық шаруашылығы және өнеркәсіптік балық шаруашылығы» мамандығы бойынша ауылшаруашылық магистрі академиялық дәрежесін алу үшін дайындалған магистерлік диссертация / А. Т. Токтамысова; ғыл. жетекшісі Н. Х. Сергалиев – Орал: Жәңгір хан ат. БҚАТУ, 2017. – 81 б.
19. Турбаев, Т. Ж. Оценка запасов углерода темно-каштановых почв аридных территорий ЗКО [Текст]: магистерская диссертация на соискание академической степени магистра сельскохозяйственных наук по специальности 6М080800 - Почвоведение и агрохимия / Т.

Ж. Турбаев; науч. рук. Н. Х. Сергалиев. – Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2017. – 76 с.

**БИОЛОГИЯ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ КАНДИДАТЫ,
ҚАУЫМДАСТЫРЫЛҒАН ПРОФЕССОР НҰРЛАН
ХАБИБОЛЛАҰЛЫ СЕРҒАЛИЕВТІҢ ЕҢБЕКТЕРІНІҢ
ХРОНОЛОГИЯЛЫҚ КӨРСЕТКІШІ**

**ХРОНОЛОГИЧЕСКИЙ УКАЗАТЕЛЬ ТРУДОВ КАНДИДАТА
БИОЛОГИЧЕСКИХ НАУК, АССОЦИИРОВАННОГО
ПРОФЕССОРА НУРЛАНА ХАБИБУЛЛОВИЧА СЕРҒАЛИЕВА**

1997

1. Влияние ФАВ на продуктивность сортов яровой пшеницы при различных уровнях азотного питания [Текст] / Н. Х. Сергалиев // Биологические основы интенсификации земледелия: Бюл. ВИУА. – 1997. - №110. - С. 9.
2. Реакция сортов яровой пшеницы на применение ризоагрина [Текст] / Н. Х. Сергалиев // Биологические основы интенсификации земледелия: Бюл. ВИУА. – 1997. - №110. - С. 16.

1998

3. Влияние условий азотного питания и физиологически активных веществ на формирование величины и качества урожая зерна яровой пшеницы : автореферат дис. канд. биол. наук: специальность 06.01.04 [Текст] / Н. Х. Сергалиев; [Всерос. науч.-исслед. ин-т удобрений и агропочвоведения им. Д. Н. Прянишникова]. - Москва, 1998. - 17 с.: ил.; 21 см. - Библиогр.: с. 17 (6 назв.)
4. Влияние физиологически активных веществ на включение меченого азота N^{15} в белковые фракции зерна пшеницы [Текст] / Н. Х. Сергалиев, Д. Б. Сологуб // Агрохимия на пороге 21 века: Бюл. ВИУА. – 1998. - № 111. – С. 6.
5. Использование азота удобрений растениями яровой пшеницы под влиянием физиологически активных веществ [Текст] / Н. Х. Сергалиев // Агрохимия на пороге 21 века: Бюл. ВИУА. – 1998. - № 111. – С. 4-5.
6. Особенности проведения микрополевых мелкоделяночных опытов с биопрепаратами [Текст] / Н. Х. Сергалиев, М. В. Чистотин // Методика исследований эффективности препаратов ризосферных diaзотрофов. - М., 1998. – С. 19-21.

7. Применение ризоагрина и продуктивность яровой пшеницы [Текст] / Н. Х. Сергалиев // Агрохимия на пороге 21 века: Бюл.ВИУА. – 1998. - №110. – С. 68-69.

1999

8. О взаимоотношениях растений с ризосферными diaзотрофами [Текст] / Н. Х. Сергалиев, А. А. Завалин // Совершенствование применения удобрений и других средств, обеспечивающих устойчивую урожайность сельскохозяйственных культур: Бюл. ВИУА. – 1999. - № 112.

2000

9. Влияние условий азотного питания и физиологически активных веществ на формирование величины и качества урожая зерна яровой пшеницы [Текст] / Н. Х. Сергалиев, А. А. Завалин // Агрохимия. – 2000. - №1. – С. 23-29.

2001

10. Продуктивность кукурузы в зависимости от инокуляции семян биопрепаратами [Текст] / Н. Х. Сергалиев, М. А. Габдулов // 60 лет Географической сети опытов с удобрениями: Бюл. ВИУА. – 2001. - № 115. – С. 124.

2008

11. Оценка микробиологического состояния залежных почв [Текст] / Н. Х. Сергалиев // Ғылым және білім. – Уральск: РИО ЗКАТУ. – 2008. - №4.

2010

12. Сравнительный анализ численности различных групп микроорганизмов залежных почв [Текст] / Н. Х. Сергалиев // Ғылым және білім. - Уральск: РИО ЗКАТУ. – 2010. - №4. - С. 147-150.
13. Совершенствование биотехнологий культивирования осетровых рыб [Текст] / Н. Х. Сергалиев, С. В. Пономарев, Ю. М. Баканева, А. Н. Туменов // Ғылым және білім. – Уральск: РИО ЗКАТУ. – 2010. - №4. - С. 144-147.

14. Оценка состояния флоры целинных степных и залежных участков сухостепной зоны Приуралья [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов // География первого десятилетия XXI века. - Уральск: Издательский центр и СМИ ЗКГУ им. М. Утемисова, 2010 - С. 118-120.

2011

15. Особенности накопления тяжелых металлов в почве и в растениях на примере столовой свеклы *Beta Vulgaris* [Текст] / Н. Х. Сергалиев, А. М. Ибраева // Ғылым және білім. – Уральск: РИО ЗКАТУ. – 2011. - №1 (22). - С. 218-222.
16. Таловская степь в пределах Западно-Казахстанской области как ключевая ботаническая территория [Текст] / Н. Х. Сергалиев, Е. В. Воронкова // Ғылым және білім. - Уральск: РИО ЗКАТУ. – 2011. - №1. - С. 211-217.

2012

17. Агрогидрологические свойства темно-каштановой почвы опытного участка питомника «дикой флоры» [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Ғылым және білім. - Уральск: РИО ЗКАТУ. – 2012. - №3(28). - С. 29-34.
18. Изучение структуры микробного сообщества засоленных почв с использованием высокопроизводительного секвенирования [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Экологическая генетика. - 2012. - Т.10. - № 2. - С. 32-40.
19. Изучение структуры микробного сообщества почв разной степени засоления с использованием TRFLP и ПЦР с детекцией в реальном времени [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Почвоведение. – 2012. - № 2. - С. 173-183.
20. Орыс бекіресі жас шабақтарының биологиялық өсім көрсеткіштеріне пробиотиктердің әсерін бақылау [Текст] / Н. Х. Сергалиев, Б. Т. Сариев // Ғылым және білім. - Уральск: РИО ЗКАТУ. – 2012. - №2 (27)
21. Оценка эффективности лактобифида и бифитрилака в составе полнорационного комбикорма [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] //

Ғылым және білім. - Уральск: РИО ЗКАТУ. – 2012. - №4 (29). - С. 61-64.

22. Продуктивность яровой и озимой пшеницы при использовании гриба арбускулярной микоризы *Glomus Intraradices* в условиях дефицита влаги [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Кормопроизводство. – 2012. - №11. - С. 18-20.
23. Русловые процессы реки Урал в пределах Западно-Казахстанской области [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Ғылым және білім. – Уральск: РИО ЗКАТУ. – 2012. - №3(28).- С. 133-138.
24. Рыбоводно-биологическая характеристика сазана (*сyrpinus carpio*L.) и его приспособляемость к разведению в условиях установок замкнутого водообеспечения (УВЗ) [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Ғылым және білім. - Уральск: РИО ЗКАТУ. - 2012. - №3. - С. 52-56.

2013

25. Влияние гриба арбускулярной микоризы *Glomus Intraradices* на продуктивность яровой твердой пшеницы на темно-каштановой почве в условиях сухостепной зоны Приуралья [Текст] / Н. Х. Сергалиев, [и др.] // Новости науки Казахстана. – 2013. - №3 (117). - С. 149-152.
26. Использование методов современной метагеномики в оценке микробиоты почв Западно-Казахстанской области [Текст] / Н. Х. Сергалиев, [и др.] // Вестник КазНУ. Сер.: Биологическая. – 2013. - № 2. – С. 50-54.
27. Орал өңірінің құрғақ дала аймағында ноқатты өсіру әдістері [Текст] / Н. Х. Сергалиев [т.б.] // Ғылым және білім. - Уральск: РИО ЗКАТУ. – 2013. - № 3 (32). - Б. 29-35
28. Особенности выращивания молодежи Урало-Каспийской шипа (*Asipense nudiventris lovetsky*) в условиях замкнутого водообеспечения [Текст] / Н. Х. Сергалиев, А. Н. Туменов, Д. Б. Жаишев // Новости науки Казахстана. – 2013. - №3 (117). - С. 177-181.
29. Оценка химических показателей сточных вод города Уральска [Текст] / Н. Х. Сергалиев, П. Т. Калиева, С. Т. Ермуханова // Ғылым және білім. - Уральск: РИО ЗКАТУ. – 2013. - №1 (30). - С. 193-197.

30. Применение минеральных удобрений и микробных препаратов при выращивании нута в Приуралье [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Новости науки Казахстана. – 2013. - №2 (116). – С. 90-97.
31. Применение молекулярно-биологических методов при исследовании почвенно-микробиологических процессов [Текст] / Н. Х. Сергалиев, Р. А. Захарян, М. Г. Какишев // Ғылым және білім. - Уральск: РИО ЗКАТУ. - 2013. – № 1 (30). – С. 27-29.
32. Руслловые процессы на реке Урал [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов, Г. А. Кабдулова // Новости науки Казахстана. - 2013. - №3 (117). - С. 201-205.
33. Рыбоводные показатели выращивания личинок сазана (*Surpinus carpio* L.) при искусственном воспроизводстве в УЗВ [Текст] / Н. Х. Сергалиев, А. Н. Туменов, А. Н. Сариев // Новости науки Казахстана. - 2013. - №3 (117). - С. 182-185.
34. Содержание питательных элементов в почве и нитрогеназная активность нута при применении минеральных удобрений и микробных препаратов [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Вестник КазНУ. Сер.: Биологическая. - 2013.- №2/2 (38). - С. 330-333.
35. Степные эталонные участки Западно-Казахстанской области - территориальные ядра степной самореабилитации [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов, Р. К. Аменова // Новости науки Казахстана. - 2013. - №3 (117). - С. 138-142.
36. Целинные участки и вторичные степи Западно-Казахстанской области [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов, Р. К. Аменова // Вестник КазНУ. Сер.: Биологическая. – 2013.- №2/2 (38). - С. 325-329.
37. Эффективность азотных удобрений при возделывании яровой пшеницы на темно- каштановой почве Западного Казахстана [Текст] / Н. Х. Сергалиев, М. А. Володин, Р. Ш. Джафаров // Новости науки Казахстана. – 2013. - №3 (117). - С. 143-148.
38. Эффективность бобово-ризобияльного симбиоза «нут *Cicer arietinum* L – бактерии *Mezorhizobium ciceri*» при использовании минеральных удобрений [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Плодородие. – 2013. - №5. - С. 25-26.

2014

39. Искусственное воспроизводства осетровых р. Жайык: видовая структура ремонтно- маточного стада [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Вестник КазНУ. Сер.: Биологическая. – 2014. – №3(42). – С. 280-286.
40. Кластерно-таксонометрический анализ микробных сообществ почв Западно- Казахстанской области с помощью методов современной метагеномики [Текст] / Н. Х. Сергалиев, Е. Е. Андронов [и др.] // Қазақстан ғылымының жаңалықтары=Новости науки Казахстана. - 2014. - №4. - С. 147-153.
41. Осетроводство в Казахстане [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Вестник Казахстанской национальной академии естественных наук. - 2014. - №4. – С. 131 – 133.
42. Перспективы сохранения и развития аквакультуры осетровых в Казахстане: Ертис – Жайсанский бассейн [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Вестник Казахстанской национальной академии естественных наук. – 2014. - № 4. – С. 128-130.
43. Результаты бонитировки стерляди (*acipenser ruthenus*) методом биопсии и ультразвуковой диагностики в условиях интенсивного выращивания в системе замкнутого водоснабжения [Текст] / Н. Х. Сергалиев, А. Н. Туменов, Р. М. Кулбаев, А. Е. Сарманов // Вестник государственного университета имени Шакарима. – Семей, 2014. - №2 (66). – С. 146-149.
44. Снижение уровня загрязняющих веществ в составе комбикорма для осетровых рыб при выращивании в установках замкнутого водообеспечения [Текст] / Н. Х. Сергалиев, Б. Т. Сариев, А. Н. Туменов, Е. С. Султанов // Вестник государственного университета имени Шакарима. – Семей, 2014. - №2(66). - С. 152-155.
45. Среднегодовой сток воды и сток взвешенных наносов в Западно- Казахстанской области [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов // Вестник Восточно-Казахстанского государственного технического университета имени Д.Серикбаева. –2014. - №4. - С.10-16.

2015

46. Аквакультура ценных осетровых рыб и разработка оригинальных рецептур комбинированных кормов при выращивании в условиях

- замкнутого водообеспечения [Текст]: результаты научно-исследовательских работ лаборатории биотехнологии инженерного профиля за 2012-2014 гг. / Н. Х. Сергалиев. - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2015.- С. 113-116.
- 47.Бағаналы білім ордасы - жарқын болашақ кепілі [Текст] / Н. Х. Серғалиев // Орал өңірі. - 2015. - 21 мамыр. - Б. 12.
- 48.Бағаналы білім ордасы - жарқын болашақ кепілі [Текст] / Н. Х. Серғалиев // Заңғар. - 2015. - 13 мамыр. - Б. 1.
- 49.Биологические основы и технологические методы искусственного воспроизводства промысловых, аборигенных видов рыб обитающих в естественных водоемах [Текст]: результаты научно-исследовательских работ лаборатории биотехнологии инженерного профиля за 2012-2014 гг. / Н. Х. Сергалиев. - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2015. - С. 116-122 .
- 50.Генетическая оценка популяции осетровых видов рыб выращиваемых в условиях замкнутого водообеспечения (УЗВ) [Текст] / Н. Х. Сергалиев, А. Н. Туменов, Е. Е. Андропов, М. Г. Какишев // Вестник Государственного университета имени Шакарима. - 2015. - №4 (72). – С. 290-294.
- 51.Ғылымнан басқа салада өзiмдi елестете алмаймын [Текст] / Н. Х. Серғалиев // Орал өңірі. - 2015. - 1 қазан. - Б. 8-9.
- 52.ЗКАТУ имени Жангир хана - успешная карьера и достойное будущее! [Текст] / Н. Х. Сергалиев // Заңғар. - 2015. - 13 мая. - С. 2.
- 53.Изучение динамики элементов питания в посевах яровой твердой пшеницы [Текст] / Н. Х. Сергалиев, А. С. Тлепов, М. А. Володин, Р. Ш. Джапаров, А. Ж. Турбаев, Н. К. Мухамбетжанов // Новости науки Казахстана. - 2015. - №1. - С.107-114.
- 54.Определение эрозионной опасности на территории Западно-Казахстанской области в результате горизонтальных смещений русла реки Урал: результаты научно-исследовательских работ лаборатории биотехнологии инженерного профиля за 2012-2014 гг. [Текст] / Н. Х. Сергалиев. - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2015.- С.108-112.
- 55.Плановые переформирования русла реки Урал за 30-летний период [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов // Новости науки Казахстана. – 2015. - №2. - С.105-117.

56. Применение нового метода очистки ДНК микробиоты каштановых почв Западно-Казахстанской области для метагеномного анализа [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Почвоведение. – 2015. – № 4. – С. 1-7.
57. Проблемы трансграничного переноса загрязняющих веществ в бассейне реки Жайык Малые реки Казахстанско-Оренбургского трансграничного региона [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов, А. А. Чибилев, В. П. Петрищев, Ж. Т. Сивохиц, С. Х. Абишева, И. И. Гаврилина // Малые реки Казахстанско-Оренбургского трансграничного региона: Сборник научных статей – Уральск: РИЦ ЗКГУ им. М. Утемисова, 2015. – С. 162-172.
58. Продуктивность яровой твердой пшеницы при использовании эндомикоризного гриба *Glomus intraradices* на темно-каштановой почве в условиях сухостепной зоны Приуралья [Текст]: результаты научно-исследовательских работ лаборатории биотехнологии инженерного профиля за 2012-2014 гг. / Н. Х. Сергалиев. – Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2015. - С. 122-125.
59. Сравнительный анализ эффективности различных штаммов рода *Rhizobium* при инокуляции семян нута *Cicer arietinum* L [Текст]: результаты научно-исследовательских работ лаборатории биотехнологии инженерного профиля за 2012-2014 гг. / Н. Х. Сергалиев. - Уральск: ЗКАТУ им. Жангир хана, 2015. - С. 125-128.
60. Химико-экологическая оценка состояния рек Западно-Казахстанской области [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов, М. К. Онаев, С. Х. Абишева, И. И. Гаврилина // Малые реки Казахстанско-Оренбургского трансграничного региона: Сборник научных статей. – Уральск: РИЦ ЗКГУ им. М. Утемисова, 2015. – С.153-161.

2016

61. Исследование содержания тяжелых металлов в воде рек Атырауской области [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Вопросы географии и геоэкологии. – 2016. - №1. - С. 51-56.
62. Оценка эффективности применения комбинированной технологии определения стадии зрелости гонад осетровых рыб с помощью методов уз-сканера и биопсии по значениям коэффициента поляризации ооцитов [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Новости науки Казахстана. - 2016. - №4(130). – С. 125-134.

63. Сравнительный анализ микробиомов природных и антропогенно-нарушенных почв Северо-Западного Казахстана [Текст] / Е. В. Першина, Е. А. Иванова, А. Г. Нагиева, А. Т. Жиенгалиев, Е. Л. Чирак, Е. Е. Андронов, Н. Х. Сергалиев // Почвоведение. - 2016. - №6. - С. 720-732.
64. Сібір бекіресі х орыс бекіресі буданы және сібір бекіресінің өсімі мен дамуын салыстырмалы сипаттау [Текст] / Н. Х. Сергалиев [т.б.] // Ғылым және білім. – 2016. - №2(43). - Б. 63-65.
65. Экологическое состояние рек Западно-Казахстанской области [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Экология и промышленность Казахстана.- 2016. - №4(52). - С. 16-19.

2017

66. Гидрохимическая характеристика поверхностных вод бассейна реки Елек [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Труды университета. – 2017. - №3 (68). - С. 112-117.
67. Изучение микроорганизмов почв Западного Казахстана методом метагеномного секвенирования [Текст] / Н. Х. Сергалиев, Е. Е. Андронов, А. Г. Нагиева // Исследования, результаты. КазНАУ. – 2017. - №3(75). – С. 309-315.
68. Опыт определения пола шипа в раннем возрасте (*Asipenser nudiventris*) методом прижизненной лапаротомии [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Вестник Государственного университета имени Шакарима. – 2017. - № 4(80). – С. 228-232.
69. Оценка микробиома солонцов Западного Казахстана с использованием высокопроизводительного секвенирования [Текст] / Н. Х. Сергалиев, А. Г. Нагиева // Известия Национальной академии наук Республики Казахстан. Сер.: Аграрные науки. – 2017. – №4. - С. 89-96.
70. Оценка состояния водных ресурсов трансграничных рек Западного Казахстана [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Вестник Казахской Национальной академии естественных наук. – 2017. - №3-4. – С. 99-108.
71. Патоморфологическая оценка состояния тромбоцитопоза в селезенке сибирских Осетров при псевдомонозе [Текст] / Н. Х.

Сергалиев, Н. С. Гинятов, И. Н. Залялов, М. Г. Какишев // Вестник Ижевской государственной сельскохозяйственной академии. – 2017. - №3. – С. 3-7.

72. Река Сагыз: гидрологические условия и качество воды [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов, С. Х. Абишева, А. Л. Кисметова // Вопросы географии и геоэкологии. - 2017. – №1.- С. 15-22.

2018

73. Әлеуметтің әлеуеті арта түспек [Текст] / Н. Серғалиев // Oral oniri . - 2018. - 9 қазан. - №116. - Б. 3.

74. Ғылыми бағытты жандандырудамыз [Текст] / Н. Серғалиев // Oral oniri. - 2018. - 11 желтоқсан. - №143. - Б. 4-5.

75. Значение изучения естественной микрофлоры осетровых рыб, культивируемых в условиях установок замкнутого водоснабжения и их среды обитания [Текст] / Н. Х. Сергалиев, М. Г. Какишев, Н. С. Гинятов // Наука и образование. - 2018. - №3. - С.167-172.

76. Изучение современной методики измерений эмиссии диоксида углерода почв в учебном процессе [Текст] / Н. Х. Сергалиев, А. Г. Нагиева, А. Т. Жиенгалиев // Вестник ЗКГУ = БҚМУ Хабаршысы. - Уральск, 2018. - №3. - С. 75-80.

77. Мәңгілік Ел жолында [Текст] / Н. Серғалиев // Egemen Qazaqstan. - 2018. - 16 шілде. - №132. - Б. 7.

78. Некоторые результаты исследований роста и развития осетровых рыб при круглогодичном регулировании параметров водной среды [Текст] / Н. Х. Сергалиев, А. Н. Туменов // Вестник КазНАЕН. - 2018. - №1. - С. 51-53.

79. Продиктовано временем [Текст] / Н. Х. Сергалиев // Казахстанская правда. – 2018. - 7 июня. - №105. – С. 4.

80. Редкие орнитологические находки в Западно-Казахстанской области за 2018 год [Текст] / Н. Х. Сергалиев [и др.] // Вестник ЗКГУ = БҚМУ Хабаршысы. - Уральск, 2018. - №4. - С. 351-359.

81. Сравнительный анализ микробных сообществ контрастных почвенных типов в условиях различных фитоценозов [Текст] / Е. А. Иванова, Е. В. Першина, О. В. Кутовая, Н. Х. Сергалиев, А. Г.

Нагиева, А. Т. Жиенгалиева, Н. А. Проворов, Е. Е. Андронов // Экология. – 2018. - №1. – С. 34-44.

82. Устремлены в будущее [Текст] / Н. Сергалиев // Приуралье. – 2018. - 25 декабря. - №149-150. - С. 9.

2019

83. Біздің максат - білікті кадр дайындау [Текст] / Н. Серғалиев // Үш қонар. - 2019. - 6 қыркүйек. - №36. - Б. 1-8.

84. Изучение микробиома шипов, выращиваемых в условиях замкнутого водоснабжения с применением методов метагеномики [Текст] / Н. Х. Сергалиев, М. Г. Какишев, Н. С. Гинятов, Е. Е. Андронов, А. Г. Пинаев // Вестник Ижевской государственной сельскохозяйственной академии. - 2019. - №2(58). - С.19-28. – (Серия «Сельскохозяйственные науки»)

85. Изучение микрофлоры осетровых видов рыб разводимых в узв с применением методов метагеномики [Текст] / Н. Х. Сергалиев, Е. Е. Андронов, А. Г. Пинаев, М. Г. Какишев, Н. С. Гинятов // Сборник научных трудов Краснодарского научного центра по зоотехнии и ветеринарии. - 2019. - Т. 8. - №1. - С. 63-68.

86. Мұғалім мамандығының мәртебесі артады [Текст] / Н. Серғалиев // Egemen Qazaqstan. - 2019. - 10 қыркүйек. - №174. - Б. 3.

87. Применение методов метагеномики при оценке разнообразия микробиома осетровых выращиваемых в УЗВ [Текст] / Н. Х. Сергалиев, М. Г. Какишев, Н. С. Гинятов // Ветеринарный врач. – Казань, 2019. – №5. – С. 38-45.

88. Рухани жаңғыру жастарға не береді? [Текст] / Н. Х. Серғалиев // Ана тілі. - 2019. - №15. - Б. 8.

89. Сравнительное изучение сортообразцов яровой тритикале по показателям качества зерна [Текст] / А. Ж. Турбаев, Н. Х. Сергалиев, А. А. Соловьев // Известия Тимирязевской сельскохозяйственной академии. - 2019. - № 1. - С. 19-33.

90. Шакал *Canis Aureus* L. как инвазивный вид в фауне Западно - Казахстанской области [Текст] / Н. Х. Сергалиев, К. М. Ахмеденов,

М. И. Шпигельман // Вестник ЗКГУ. - Уральск, 2019. - №1. - С. 346-354.

**ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ҒЫЛЫМДАРЫ
АКАДЕМИЯСЫНЫҢ КОРРЕСПОНДЕНТ МҮШЕСІ, БИОЛОГИЯ
ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ КАНДИДАТЫ, ҚАУЫМДАСТЫРЫЛҒАН
ПРОФЕССОР СЕРҒАЛИЕВ НҮРЛАН ХАБИБОЛЛАҰЛЫНЫҢ
ӨМІРІ МЕН ЕҢБЕКТЕРІ ТУРАЛЫ ӘДЕБИЕТТЕР**

**ЛИТЕРАТУРА О ЖИЗНИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЧЛЕНА –
КОРРЕСПОНДЕНТА КАЗАХСТАНСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ ЕСТЕСТВЕННЫХ НАУК, КАНДИДАТА
БИОЛОГИЧЕСКИХ НАУК, АССОЦИИРОВАННОГО
ПРОФЕССОРА СЕРГАЛИЕВА НУРЛАНА ХАБИБУЛЛОВИЧА**

2014

1. Базарова, А. Ықпалдастықтың маңызы зор [Текст] / А. Базарова // Орал өңірі. - 2014. – 17 маусым. - Б. 6.
2. Базарова, А. Ықпалдастықтың маңызы зор [Текст] / А. Базарова // Жайық үні. - 2014. – 12 маусым. -Б. 3.
3. Базарова, А. Ықпалдастықтың маңызы зор [Текст] / А. Базарова // Заңғар. - 2014. – 31 мамыр. - Б. 1.
4. Серікқызы, А. Инновациялық жобалар [Текст] / А. Серікқызы // Жайық үні. - 2014. - 25 қыркүйек. – Б.12

2015

5. Аян, Ғ. Ректор лауреат атанды [Текст] / Ғ. Аян // Орал өңірі. - 2015. - 10 желтоқсан. – Б. 2
6. Базарова, А. Ректор қызметіне тағайындалды [Текст] / А. Базарова // Заңғар. - 2015. - 26 ақпан. – Б.1
7. Еділқызы, Л. Елге еткен еңбектері еленді [Текст] / Л. Еділқызы // Егемен Қазақстан. - 2015. - 15 желтоқсан. - Б. 1, 2.
8. Корина, Л. От аквацентра до товарного производства [Текст] / Л. Корина // Казахст. правда. - 2015. - 22 июля. – С.4
9. Магер, Ю. Высший знак признания [Текст] / Ю. Магер // Казахстанская правда. - 2015. - 15 декабря. - С. 1,2.

10.Өтегенқызы, А. Бастамаға қолдау білдірді [Текст] / А. Өтегенқызы // Заңғар. – 2015.– 26 ақпан. - Б. 1.

11.Ректор ЗКАТУ им. Жангир хана - лауреат Госпремии РК [Текст] // Приуралье. – 2015. - 10 декабря. - С.1.

2016

12.Академикпен кездесу [Текст] // Заңғар. - 2016. - 15 қыркүйек. - Б. 2.

13.Жұмабекқызы, Д. Жаңа әріптестік [Текст] / Д. Жұмабекқызы // Заңғар. - 2016. - 16 наурыз. - Б. 1.

14.Қажым, Л. Жайық жағасындағы «Бекіре» [Текст] / Л. Қажым // Жайық үні. - 2016. – 15 қыркүйек. - Б. 4.

15.Мемлекеттік сыйлық берілді [Текст] // Заңғар. - 2016. - 19 қаңтар. - Б. 4.

2017

16. Каткова, О. Вернись, осетр, в Урал! [Текст] / О. Каткова // Приуралье. - 2017. - 12 сентября. - С. 6.

17.Каткова, О. По инициативе депутатов [Текст] / О. Каткова // Приуралье. - 2017. - 25 ноября. - С. 5.

18.Мусин, Р. Нам есть где приложить силы и знания [Текст] / Р. Мусин // Заңғар. – 2017. - 20 февраля. - С. 8.

19.Ректор студенттермен кездесті [Текст] // Заңғар. - 2017. - 28 сәуір. - Б.1.

20.Республика Казахстан. Указ Президента. О присуждении Государственной премии Республики Казахстан 2015 года в области науки и техники имени аль-Фараби / Указ Президента РК от 3 декабря 2015 года № 125 [Текст] // Казахст. правда. - 2015. - 5 декабря. - С.3.

21.Трудоустроить студентов [Текст] // Пульс города. - 2017. - 9 марта. - С. 10.

2018

22. Амангали, Д. Работа будет продолжена [Текст] / Д. Амангали // Приуралье. - 2018. - 28 июня. - №71-72. - С. 4.
23. Балыкова, Ж. Новый ректор в ЗКГУ им. М. Утемисова [Текст] / Ж. Балыкова / Приуралье. - 2018. - 22 мая. - №54. - С. 2.
24. В ЗКГУ имени М. Утемисова назначен новый ректор [Текст] // Мой город. - 2018. - 21 мая. - С. 1.
25. В ЗКГУ назначен новый ректор [Текст] // Надежда. - 2018. - 21 мая. - С. 1
26. Гурьева, Г. Время собирать камни... [Текст] / Г. Гурьева // Информбиржа news. - 2018. - 15 ноября. - №46. - С. 18.
27. Диалог культур: язык, образование, сотрудничество [Текст] // Современное образование. - 2018. - №4. - С. 13.
28. Дюсенова, А. Жаркын бастамалар жалғасады [Текст] / А. Дюсенова // Өркен. - 2018. - 31 қазан. - Б. 4.
29. Куангалиев, Н. Встречи на факультетах [Текст] / Н. Куангалиев // Өркен. - 2018. - 30 мамыр. - №5. - С. 3.
30. Куангалиев, Н. Диалог культур: язык, образование, сотрудничество [Текст] / Н. Куангалиев // Өркен. - 2018. - 27 қыркүйек. - С. 2
31. Куангалиев, Н. Из глубины веков [Текст] / Н. Куангалиев // Өркен. - 31 қазан. - 2018. - №9. - С. 1.
32. Куангалиев, Н. Представлен новый ректор [Текст] / Н. Куангалиев // Өркен. - 2018. - 30 мамыр. - №5. - С. 1.
33. Медешова, А. Б. Будущее за цифровыми технологиями [Текст] / А. Б. Медешова, Н. Куангалиев // Өркен. - 2018. - 27 қыркүйек. - С. 1.
34. М. Өтемісов университетінде жаңа ректор [Текст] // Jaiyq uni. - 2018. - №21. - 24 мамыр. - Б. 3.
35. Подготовка кадров по мировым стандартам // Zangar. - 2018. - 14 наурыз. - С. 2.

36. Рабаева, Я. Жаңа ректор [Текст] / Я. Рабаева // Oral oniri. - 2018. - №54. - 22 мамыр. - Б.2.
37. Рахметова, А. Мобилизуя усилия [Текст] / А. Рахметова // Приуралье. - 2018. - 5 июня. - №60 - С. 3.
38. Самойлова, Г. Акценты расставлены, приоритеты обозначены [Текст] / Г. Самойлова // Приуралье. - 2018. - 20 января. - №8. - С.5.

2019

39. Аманова, С. Музейстар - 2019 [Текст] / С. Аманова // Приуралье. - 2019. - 19 марта. - №22-23. - С. 9.
40. Балыкова, Ж. Возрождая духовные ценности [Текст] / Ж. Балыкова // Приуралье. - 2019. - 12 апреля. - №29. - С. 5.
41. Беккалиева, А. Сохранить национальный код [Текст] / А. Беккалиева // Приуралье. - 2019. - 12 апреля. - №29. - С. 4.
42. Дандыкулова, А. В знак уважения и признания [Текст] / А. Дандыкулова // Приуралье. - 2019. - 8 октября. - №81. - С. 7.
43. Дандыкулова, А. Развивая партнерские отношения [Текст] // Өркен. - 2019. - 29 қараша. - №10. - С.2.
44. ЗКГУ им. М. Утемисова - качество, проверенное временем [Текст] // Приуралье. - 2019. - 16 июля. - №57. - С. 9.
45. Канатбаева, Н. Подготовка молодых кадров [Текст] / Н. Канатбаева // Юридическая газета. - 2019. - 21 мая. - №37. - С. 4.
46. Құрметті профессор атанды [Текст] // Oral oniri. - 2019. - 29 қараша. - №97. - Б. 16.
47. Құттымұратұлы, Қ. Махамбет университеті үздіктерін анықтады [Текст] // Егемен Қазақстан. - 2019. - 12 желтоқсан. - №240. - Б. 5.
48. Определяя стратегию достойного будущего [Текст] // Приуралье. - 2019. - 15 ноября. - №93. - С. 10.
49. Посол побывал в вузе [Текст] // Приуралье. - 2019. - 12 ноября. - №92. - С. 5.

- 50.Проект «Музейстар – 2019» [Текст] // Өркен. - 2019. - 28 наурыз. - №3. - С. 2.
- 51.Рахметова, А. Приняты в студенческую семью [Текст] / А. Рахметова // Приуралье. - 2019. - 22 октября. - №85. - С. 5.
- 52.Традиционное Посвящение [Текст] // Пульс. - 2019. - 24 октября. - №30. - С. 8.
- 53.Усербаева, А. Семь исторических мест ЗКО были включены в список 100 сакральных мест страны [Текст] / А. Усербаева // Мой город. – 2019. – 9 апреля.
- 54.Хамиева, Г. «Музейстар – 2019» [Текст] / Г. Хамиева // Oral opiri. – 2019. - 15 наурыз. - №21. - Б.9.
- 55.«Нұр Отан» партиясы Саяси кеңесінің мүшесі болып - Серғалиев Нұрлан Хабиболлаұлы сайланды [Текст] // Өркен. - 2019. - 28 наурыз. - №3. - Б. 3.

**БИОЛОГИЯ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ КАНДИДАТЫ,
ҚАУЫМДАСТЫРЫЛҒАН ПРОФЕССОР НУРЛАН
ХАБИБОЛЛАҰЛЫ СЕРҒАЛИЕВТІҢ
ШЕТ ЕЛДЕРДЕГІ БАСЫЛЫМДАРЫ**

**ПУБЛИКАЦИИ В СТРАНАХ ДАЛЬНЕГО ЗАРУБЕЖЬЯ
КАНДИДАТА БИОЛОГИЧЕСКИХ НАУК, АССОЦИИРОВАННОГО
ПРОФЕССОРА НУРЛАНА ХАБИБУЛЛОВИЧА СЕРҒАЛИЕВА**

1998

1. Application of associative nitrogenfixing bacteria on graminee in different zones of Russia [Text] / N. KN. Sergaliev, A. A. Zavalin, L. V. Vinogradova, T. M. Kandaurova // Trind European Nitrogen Fixsation Conference De BlijeWereltLunteren The Neterlands, 1998.

2012

2. Analysis of the structure of microbial community in soils with different degrees of salinization using T-RFLP and real-time PCR techniques [Text] / N. KN. Sergaliev [et al.] // Eurasian Soil Science (Pochvovedenie). - 2012. - Vol. 45. – No. 2. - P. 147-157.

2013

3. Territorial Cores of the Steppe Vegetation Recovery in West Kazakhstan Region [Text] / N. KN. Sergaliev, K. M. Akhmedenov, R. K. Amenova // Life Science Journal. – 2013. - 10 (12s). – P.754-760.
4. Horizontal Deformations of the Ural River Bed on the West Kazakhstan Territory [Text] / N. KN. Sergaliev, K. M. Akhmedenov, G. A. Kabdulova // Life Science Journal. – 2013. - 10(12s). - P.721-727.

2014

5. Dynamics of river bed processes of the Ural River in Western Kazakhstan [Text] / N. KN. Sergaliev, K. M. Akhmedenov // Water Practice & Technology. – 2014. - Vol 9. – No. 4. - P. 457- 463.
6. Dynamics of River Bed Processes of the Ural River in Western Kazakhstan [Text] / N. KN. Sergaliev, K. M. Akhmedenov // Proceedings of the IWA 6th Eastern European Young Water Professionals Conference «EAST Meets WEST». - Istanbul, 28-30 May, 2014. – P. 332-338.

2015

7. Application of a new purification method of west kazakhstan chestnut soil microbiota DNA for metagenomic analysis [Text] / N. KN. Sergaliev, M. G. Kakishev, A. T. Zhiengaliev, M. A. Volodin, E. E. Andronov, A. G. Pinaev // Eurasian Soil Science. - Vol. 48, No. 4. - 2015. - P. 425–431. © Pleiades Publishing, Ltd., 2015.

2016

8. A comparative analysis of microbiomes in natural and anthropogenically disturbed soils of northwestern Kazakhstan [Text] / N. KN. Sergaliev, E. V. Pershina, E. A. Ivanova, A. G. Nagieva, A. T. Zhiengaliev, E. L. Chirak, E. E. Andronov // Journal Eurasian Soil Science. - Vol. 49, No. 6. - 2016. - P. 673–684. Pleiades Publishing, Ltd., 2016.
9. Comparative analysis of microbial communities of different soils in West-Kazakhstan [Text] / N. KN. Sergaliev, A. G. Nagieva // European Science and Technology: materials of the XV international research and practice conference. - Munich, December 14th – 15th, 2016 / publishing office Vela Verlag Waldkraiburg – Munich – Germany, 2016. – P. 95-102.
10. Morphological And Biological Features Of Ship Sturgeon Replacement And Breeding Stock Of Ural-Caspian Population, Grown Under Conditions Of Controlled Systems [Text] / N. KN. Sergaliev [et al.] // Research Journal of Pharmaceutical, Biological and Chemical Sciences (India). - November – December 2016. - RJPBCS. - 7(6). - P. 2990-2998.
11. Treatment of Diabetic Osteoarthropathy Caused by Biofilm-forming Microorganisms [Text] N. KN. Sergaliev, S. B. Akhmetova, A. B. Nikolayeva, G. A. Abdulina // 76th Scientific Sessions of the American-Diabetes-Association. - New Orleans, (LA). - JUN 10-14, 2016. - T.65. – P. 644.

2017

12. Genetic and Morphometric Assessment of Sturgeon Species Bred in Closed Water Supply [Text] / N. KN. Sergaliev, E. E. Andronov, A. G. Pinaev, A. N. Tumenov, M. G. Kakishev // Journal of Pharmaceutical Sciences and Research. - Vol.9 (11). - 2017. - P. 2296-2300.

13. Nosological Description of Fish Pathologies in RAS [Text] / N. KN. Sergaliev, G. G. Absatirov, A. N. Tumenov, B. T. Sariev, N. S. Ginayatov // Journal of Pharmaceutical Sciences and Research. - India, 2017. - Vol. 9(9). - 2017. - P.1637-1641.

2018

14. Change of CO₂ Emission in Dark Chestnut Soil of Transurals [Текст] / N. Kh. Sergaliyev, A. G. Nagiyeva, A. T. Zhiyengaliyev // IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – 2018. - №1 (Volume 224). – P. 12-25.
15. Comparative Analysis of Microbial Communities of Contrasting Soil Types in Different Plant Communities [Text] / E. A. Ivanova, E. V. Pershina, O. V. Kutovaya, N. Kh. Sergaliev, A. G. Nagiyeva, A. T. Zhiengaliyev, N. A. Provorov, E. E. Andronov // Russian Journal of Ecology. – 2018. - № 1. - Vol. 49. - P. 30-39.
16. Investigation of the core microbiome in main soil types from the East European plain [Text] / N. KN. Sergaliev, E. V. Pershina, E. A. Ivanova, I. O. Korvigo, E. L. Chirak, E. V. Abakumov, N. A. Provorov, E. E. Andronov // Science of the Total Environment. – 2018. - 631-321. - P. 1421-1430.

2019

17. Emission of carbon dioxide from the dark chestnut soil in West Kazakhstan [Text] / N. Sergaliev, A. Nagiyeva, A. Tlepov, A. Zhiengaliyev // International Journal of Engineering and Advanced Technology. - 9(1). -2019. - P. 6676-6680.
18. Examination of the Microbiome of Bastard Sturgeon Cultivated in the Conditions of Recirculated Water [Text] / N. Kh. Sergaliyev, M. G. Kakishev, N. S. Ginayatov, E. E. Andronov, A. G. Pinaev // International Journal of Engineering and Advanced Technology (IJEAT). - 2019. - Vol.-9. Issue-1. – P. 4536-4542.

ЭЛЕКТРОНДЫҚ РЕСУРСТАР

ЭЛЕКТРОННЫЕ РЕСУРСЫ

2018

1. Курс повышения квалификации «Мир детей» как современный оригинальный проект [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/1873-kurs-povysheniya-kvalifikatsii-mir-detej-kak-sovremennyj-originalnyj-proekt>
2. Құрметті Нұрлан Хабиболлаұлы! [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/1890-rmetti-n-rlan-khabibolla-ly>
3. М.Өтемісов атындағы БҚМУ ректоры Нұрлан Серғалиев студенттермен арнайы кездесті [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/1868-m-temisov-atynda-y-b-mu-rektory-n-rlan-ser-aliev-studenttermen-arnajy-kezdesti>
4. Профессор Анна Банчовсканы университет ректоры Нұрлан Серғалиев қабылдады [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/1891-professor-anna-banchkovskany-universitet-rektory-n-rlan-ser-aliev-abyldady>
5. Университет ректоры Жансая Мусинаны жеңісімен құттықтады [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/1818-universitet-rektory-zhansaya-musinany-zhe-isimen-tty-tady>

2019

6. 1 апреля начались отчетные встречи ректора, Серғалиева Нурлана Хабибулловича, перед коллективом ЗКГУ им.М. Утемисова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/2016-1aprelya-nachalis-otchetnye-vstrechi-rektora-sergalieva-nurlana-khabibullovicha-pered-kollektivom-zkgu-im-m-utemisova>
7. 2 сентября в ЗКГУ им.М.Утемисова состоялось коллективное прослушивание послания президента народу Казахстана

«Конструктивный общественный диалог-основа стабильности и процветания Казахстана» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/2134-2-sentyabrya-v-zkgu-im-m-utemisova-sostoyalos-kollektivnoe-proslushivanie-poslaniya-prezidenta-narodu-kazakhstana-konstruktivnyj-obshchestvennyj-dialog-osnova-stabilnosti-i-prosvetaniya-kazakhstana>

8. В работе внеочередной XIX съезда партии «Нұр Отан» принимает участие член политического совета партии «Нұр Отан», ректор университета Серғалиев Н.Х. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/2068-v-rabote-vneocherednoj-xix-s-ezda-partii-n-r-otan-prinimaet-uchastie-chlen-politicheskogo-soveta-partii-n-r-otan-ректор-uni-versiteta-sergaliev-n-kh>
9. Возрождение национального самосознания и ценности великой степи [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/2037-vozhrozhdenie-natsionalnogo-samosoznaniya-i-tsennosti-velikoj-stepi>
10. Встреча ректора ЗКГУ им. М.Утемисова с коллективом продолжается и сегодня [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/2019-m-temisov-atynda-y-b-mu-rektoryny-zhym-aldynda-y-esep-tik-kezdesui-b-gin-de-z-zhal-asyn-tapty>
11. Дандыкулова А. Спасти Шалкар! [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/2367-spasti-shalkar>
12. «Нұр отан» партиясы саяси кеңесінің мүшесі боп университетіміздің ректоры, б.ғ.к., қауымдастырылған профессор Серғалиев Нұрлан Хабиболлаұлы сайланды [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/2002-n-r-otan-partiyasy-sayasi-ke-esini-m-shesi-bop-universitetimizdi-rektory-b-k-auymdastyryl-an-professor-ser-aliev-n-rlan-khabibolla-ly-sajlandy>
13. Ректор и коллектив ЗКГУ сердечно поздравляют Человека-легенду – профессора Павла Романовича Букаткина с днем рождения! [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/2020-rektor-i-kollektiv-zkgu-im-m-utemisova>

[serdechno-pozdravlyayut-cheloveka-legendu-professora-pavla-romanovicha-bukatkina-s-dnem-rozhdeniya](#)

14. Ректор университета Нурлан Сергалиев в канун Дня Победы поздравил ветеранов Великой Отечественной войны [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/2085-rektor-universiteta-nurlan-sergaliev-v-kanun-dnya-pobedy-pozdravil-veteranov-velikoj-otechestvennoj-vojny>
15. Республикалық пікірсайыс турнирі өтті [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/2369-respublikaly-pikirsajys-turniri-tti>
16. Состоялось заседание совета ветеранов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/2106-sostoyalos-zasedanie-soveta-veteranov>
17. Состоялось открытие 62-й спартакиады «Здоровье» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/1907-62-shi-densauly-spartkiadasyny-ashyluy-tti>
18. Суйншкалиева, А. Қала әкімі БҚМУ-да [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/2186-ala-kimi-b-mu-da>
19. Суйншкалиева, А. Тәуелсіздік күні тойланды [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/2392-t-uelsizdik-k-ni-tojlandy>
20. Торжественная линейка в честь дня знаний в ЗКГУ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/2132-torzhestvennaya-linejka-v-chest-dnya-znaniy-v-zkgu>
21. Университет ректоры Нұрлан Серғалиев ардагер ұстаз Темірболат Құбашевты арнайы қабылдап, 80 жылдық мерейтойымен құттықтады [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/1901-universitet-rektory-n-rlan-ser-aliev-ardager-staz-temirbolat-bashevty-arnajy-abyldap-80-zhyldy-merejtojymen-tty-tady>

22. Университет ректоры Нұрлан Серғалиев еңбек ардагері Кужекова Роза Лукьяновнаны 80 жас мерейтойымен құттықтады [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://news.wksu.kz/ru/o-zkgu/90-sobytiyawksu/1926-universitet-rektory-n-rlan-ser-aliev-e-bek-ardageri-roza-lukyjanovna-kuzhekovany-80-zhas-merejtojymen-tty-tady>

ҰСТАЗ ТУРАЛЫ ТОЛҒАУ

Ғалымның еңбегі басқа қызметтермен салыстарғанда өзіндік ерекшелігі бар шығармашылықты және қажымас еңбекті талап етеді.

Біздің сөзге тиек еткелі отырған кейіпкеріміз - тек қана ғылыммен шектеліп қоймай, сонымен қатар жас ғалымдарға жетекші, жоғары оқу орнында басшылық қызметін қоса алып жүрген, экология, агрономия, топырақтану және аквакультура сынды ғылымның бірнеше саласы бойынша өзіндік мектеп қалыптастырған – ғалым Нұрлан Хабиболлаұлы Серғалиев.

Біздер балық шаруашылығы мектебінің өкілдері ретінде айта кетер болсақ, Ақжайығымыздың байлығы бекіре тұқымдас балықтардың жойылып кету қаупіне байланысты, оларды сақтап қалу және қолдан өсіріп-көбейту мәселесін қозғаған және шешу жолдарын ұсынған ғалымдардың бірі Нұрлан Хаббибулаұлы болып келеді.

Сонау 2006 жылы біздер Жәңгір хан атындағы БҚАТУ-де жас маман болып еңбекке араласқан кезімізде, ғылым саласына қызығушылығымызды оятып, жол ашып, Каспий мен Жайық өзенінде мекендейтін бекіре балықтарын сақтап қалу мақсатында зерттеу жұмыстарына жетекшілік етіп, жас мамандарды баулып, тәжірибе жинақтатты. Үнемі өзекті, маңыздылығы жоғары, инновациялық жобаларға жетекшілік жасап, оны жүзеге асыру барысында шәкірттерімен жаңашыл идеяларымен бөлісіп, бізді ғалым ретінде қалыптастырды. Жас ғалымдарды шындау үшін Германия, Ресей, Израйл, Латвия елдерінің ғалымдарымен, таңдаулы мамандарымен байланыстырып, олармен тәжірибе алмастырып, өз шәкірттерін шындап отырды. Нәтижесінде шәкірттері, шетелдік ғалымдармен бәсекелес болуға әбден лайықты болды.

Сол жас мамандар күні кешегі біз болатынбыз. Қазіргі таңда бұрынғы жас мамандар, тәжірибесі мол ғылыми дәрежелерін қорғаған өздерінің шәкірттері бар ғалымдар болып қалыптасты.

Қажымас еңбектің арқасында осы игі істері, ойлаған армандары жүзеге асып, кәзіргі таңда ғылыми нәтижелері тәжірибе жүзінде үлкен өндіріске айналды. Нұрлан Хабиболлаұлының басшылығымен Республика деңгейіндегі жылына 65 тонна бекіре, 10 тонна қара уылдырық, сонымен қатар табиғат ортасына - Жайық өзеніне 500 000 бекіре шабақтарын жіберетін үлкен аквакешен салынды, осы кешенде бекіре тұқымдас балықтарды жаңа инновациялық технологияларды пайдалана отырып, өсіреді және көбейтеді.

Жасалған еңбек мемлекет тарапынан бағаланып 2015 жылы "Қазақстанда бекіре шаруашылығының ғылыми -техникалық негіздерін қалыптастыру және инфрақұрылымын жасау" тақырыбындағы еңбектері үшін Әл-Фараби атындағы ғылым мен техника саласындағы мемлекеттік сыйлығы берілді.

Ғалым, ұстаз – Нұрлан Хабиболлаұлы биология ғылымының, сонын ішінде балық шаруашылығы ғылымын дамытып, аянбай тер төкті. Жас ғалым шәкірттерге жол ашып, білімді ұрпақ дайындауда, елге еңбек етуде, жасалған еңбектеріне біз куәміз және ел куә.

Ұстазымыз Серғалиев Нұрлан Хабиболлаұлы өзінің ерге тән мінезімен, қайсарлығымен, әріптестерінің ортасында қарапайымдылығымен, патриоттық рухымен үлгі болады. Олай дейтініміз өзінің елі үшін, әрдайым қолдау табылатындай шаралар ұйымдастырып, ұрпақ үшін, ұлт үшін жаны ашып отырады. Әр кезде де көріп жүргеніміздей тіпті, әріптестерінің материалдық жағдайын көтеру үшін де, басшы ретінде мол мүмкіндіктер жасайды.

«Жақсының жақсылығын айт, нұры тасысын, Жаманның жамандығын айт, құты қашсын» – деп дана халқымыз айтқандай, елі үшін, халқының болашағы үшін, аянбай тер төгіп еңбектеніп жүрген ұстазымыз, ғалым – Нұрлан Хабиболлаұлы – кейінгі жас ұрпаққа үлгі боларлықтай.

Еліміз үшін, халқымның болашағы үшін еңбектенетін Нұрлан Хабиболлаұлы – ұлындай азаматтар көп болса екен!

Шәкірттері:

*Жәңгір хан атындағы БҚАТУ-нің ихтиология және аквакультура зертханасының меңгерушісі PhD докторы **А.Н. Туменов** және аға ғылыми қызметкер PhD докторы **Б.Т. Сариев***

ҒЫЛЫМ ТҰҢҒИЫҒЫНА БЕТ БҰРҒАН

Ардақты азамат, әріптес ғалым Нұрлан бауырымды 2018 жылдан бері жақынырақ танимын. Оған дейін ара-тұра көріп, кездесе-ұшыраса қалғанда бас изесіп, жылыұшырай таныта амандасып қана ізет білдіретінбіз. Ал соңғы бірер жылдың жүзінде байқағаным, Нұрлан Хабиболлаұлы, ең алдымен, таңдаған агроном, агроэколог мамандығының білгірі, өз ісінің майталман шебері ретінде көрініп, көз алдымызда әр іске, соның ішінде жаңа ұрпақты ұлттық рухани құндылықтар мен еңбексүйгіштікке баулу ісіне аса зор жауапкершілікпен қарай білетін адамгершілігі мол азамат тұлғасында танылуда. Оған кейіпкеріміздің өмірі парақтарындағы Батыс Қазақстан аграрлық университетінің агрохимия, топырақтану және жерге орналастыру кафедрасының оқытушылығынан бастап, аға оқытушы, кафедра меңгерушісі, агробизнес және экология факультеті деканының орынбасары, факультет деканы, ғылыми зерттеу институтының директоры, ғылыми жұмыстар жөніндегі проректор, Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университетінің ректоры, қазіргі таңдағы Махамбет Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің ректоры лауазымдарындағы қызметтік іс-қимылдары, кісілік, кішілік парасат-пайымы дәлел.

Байқауымызша, Нұрлан Хабиболлаұлының өмірі сұрлеуі таза ғылым жолындағы қарымды да құлашты ізденіспен өрілген. Ауыл баласы Нұрлан Хабиболлаұлының ғылым жолына бет бұруы мол тер төгумен келген-ді. Алғашқы қадам Орал совхоз-техникумынан басталып, К.А.Тимирязев атындағы Мәскеу ауылшаруашылығы академиясындағы оқуға ұласып, осы білім-ғылым ордасының аспирантурасымен жалғасып, биология ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесін алуымен түйінделеді (1989-1998 ж.ж.). Кейін ҚР Білім және ғылым министрлігі ЖАК Президиумының 2000 жылғы 27 наурыздағы шешімімен биология ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесі қайтадан аттестатталды.

Нұрлан Хабиболлаұлы 1998-2019 жылдар аралығында су қорларын қорғау мен табиғатты тиімді пайдалану, егін шаруашылығы биологиясы, топырақ микробиологиясы, экология, ихтиология және аквамәдениет саласындағы іргелі және қолданбалы ғылыми-зерттеу жұмысымен белсенді айналысуда. Ол – аквамәдениет пен бекіре өсіру, топырақ микробиологиясы салаларындағы ғылыми мектептің көшбасшысы. Ғалымның жетекшілігімен ғылыми-зерттеу жұмыстары барысында тұйық жүйелі сумен қамтамасыз етілген қондырғыларда өсіру үшін бейімделген бекіре балықтарының коллекциясы жинақталып, аквамәдениет жағдайында пілмай, сібір бекіресі, қортпа, орыс бекіресі, сүйрік және жоғары өнімділікті бекіре балықтарының жұмысшы-аналық үйірлері қалыптастырылған. Бекіре балықтарына қажетті табиғи тіршілік қалпын сақтай отырып, азықтық қара уылдырығын бірнеше қайтара алу технологиясы өндіріске енгізілген. Бекіре балықтары уылдырығын алудың

тиімді тәсілі патенттеліп, бекіре балығының төзімділігін арттырудағы өнімді де тиімді азықтардың рецепті жасалған. Индустриалды аквамәдениет жағдайында түрлі ауқаттық және бактериялық ауруларға қарсы препараттар мен пробиотиктердің әсері анықталған. Ғылыми жобаның жетекшілері – бекіре балықтарының түрлерін сумен қамтамасыз етудің тұйық жүйелі циклді қондырғыларында өсіру технологиясы негізінде Орал қаласында салынған ірі аквамәдени кешеннің негізін қалаушылар. Нәтижеде Н.Х.Серғалиев жоба жетекшісі ретінде Қазақстанда бекіре өсірудің ғылыми-техникалық негізін әзірлеп, инфрақұрылымын қалыптастырудағы ғылыми-зерттеу, барлау-бағдарлау жұмыстарының топтамасы үшін ғылым мен техника саласындағы әл-Фараби атындағы мемлекеттік сыйлыққа ие болды (2015 ж.). Сондай-ақ, Нұрлан Хабиболлаұлы - топырақ микробиологиясы ғылыми мектебінің көшбасшысы. Ғалымның ғылыми жетекшілігімен топырақ метогеномикасына ғылыми зерттеулер жүргізіліп, Батыс Қазақстан облысының (Орал қаласы) құрғақ-далалы аймағындағы топырақтың микробиологиясы зерттеліп, жергілікті аймақтық ерекшеліктері негізінде өсімдік шаруашылығында микробиологиялық препараттарды қолдану жөнінде бірқатар бақылау-бағдарлау жұмыстары жүргізілуде. Бұған қоса «География институты» ЖШС-сымен бірлескен ғылыми жобаның жетекшісі әрі орындаушысы ретінде су қорлары каталогін ғылыми тұрғыдан жасақтау мен Батыс Қазақстандағы су қорларын тұрақты бақылау мақсатында арнайы мониторинг жүйесі дайындалған. Ғалымның жетекшілігімен бекіре балықтарының Жайық-Каспий популяциясының тірі генетикалық банкін қалыптастыру, жойылу қаупі төні тұрған пілмайды (*Acipenser nudiventris*) сақтау, бекіре балықтары үшін емдеу профилактикалық жемдерінің рецепін дайындауға қатысты эксперименттік жұмыстар қолға алынып, БҚО табиғи және жасанды су қоймаларына балық жіберу жұмыстары жүргізілуде және жалпы балық аулаудың рұқсат етілген шегінің биологиялық негізі әзірленуде. Ғалымның тікелей араласуымен жабайы жануарларды сақтау мақсатындағы Орал популяциясы бойынша ақбөкендер мен елік түрлерін қолда өсіретін Қазақстандағы жалғыз «Жабайы жануарлардың биоалуантүрлілігін сақтау орталығы» тәлімбағы құрылып жұмыс жасауда. Нәтижеде қауымдастырылған профессор Н.Х.Серғалиевтің жоғарыда аталған негізгі ғылыми-зерттеу жұмыстарына қатысты 150-ден аса ғылыми жарияланым баспа бетін көрген. Бұған зерттеу-зерделеу жұмыстарының тиімді нәтижелеріне сәйкес алынған патенттерді, куәліктерді және қорғау құжаттарын және мемлекеттік лицензияларды қосыңыз.

Бүгінде Н.Х.Серғалиев – облыстық мәслихаттың депутаты, Қазақстан Ұлттық Жаратылыстану ғылымдары академиясының корреспондент мүшесі, бірқатар комиссиялардың, кеңестердің мүшесі, төрағасы. Ол – ҚР Білім және ғылым министрлігі бойынша «Ғылымды дамытуға сіңірген еңбегі үшін», «Білім беру ісінің құрметті қызметкері»

төсбелгілерінің иегері. Университет ұжымы Нұрлан Хабиболлаұлын бүгінгі тұста жақсылар сапында санайды. Ат жақсысын мактағанға, адам жақсысын жақтағанға не жетсін! Жақсыда жаттық жоғы аян. Халқымыз жақсыны ай мен күндей, әлемге бірдей деп сипаттайды. Осы ретте жақсы аттың тісін ашпа, жақсы кісінің жасын сұрама деп жатамыз. Жақсы кісінің қырқында толары, жаман кісінің қырқында солары да мәлім. Жақсының жақсылығын айт нұры тасысын, жаманның жамандығын айт құты қашсын деу бекер ме. Біздің жақсыны жатқа санар жайымыз жоқ. Жақсымен сөйлессең, көңілің шайдай ашылары ақиқат. Тіпті, жақсы келіннің құрдасындай болары, жақсы ұлдың сырласындай болары тағы бар. Жақсыны сыйласаң, есінен кетпесі, жаманды сыйласаң, есігіңнен кетпесі де рас. Жақсыға шаң жуымасы да, жаманға жан жуымасы да осыдан. Олай болса, халқымыздың жақсының шарапаты тиер тар жерде, жаманның кесапаты тиер әр жерде деуі тегін болмас, сірә! Демек, жақсыны қашанда халық мақтары, жаманды халық даттары айдай анық. Ендеше, өзі жақсы кісіге бір кісілік орын қашанда табылары даусыз. Бүгінде университет ұжымының «жақсы келді дегенше, жарық келді десейші, жақсылықтың уытын алып келді десейші!» деп әндетіп жүргені тегін емес.

Әркімнің өзі шығар биігі бары рас-ау! Білуімізше, Нұрлан бауырымыз – «түйір нан-тамшы тер» деп қалыптасу үстіндегі жігітағасы. Қолға алған қай істі де сүйіп істейді. Сен істі сүйсең, іс саған бас иері даусыз. Сүйіп істеген іс шаршатпайтыны анық. Қай уақытта да маңдайы терлемегеннің қазаны қайнамасы да рас. Еңкейгеннің еңсесін еңбек көтерері анық қой. Нұрлан Хабиболлаұлы 2018 жылдың мамыр айынан бастап күні бүгінге дейін Қазақ елінің батыс өңіріндегі тұғыры терең бірегей білім ордасы Махамбет бабамыз атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің ректоры ретінде профессор-оқытушылар мен магистрант-студенттердің сенімінен шығу жолында аянбай тер төгіп, абыройлы қажыр-қайрат көрсетуде. Білім ордасы басшысының, әріптес ғалымның осы лептегі әр ісіне тәнтіміз!

Әр адам – өз заманының баласы. Түйіндеуімізше, біздің Нұрлан Хабиболлаұлы – жақсылыққа жерік кісі – уәдесіне берік кісі. Нар жолында жүк қалмас дегендей, әсіресе, уәдеге берік жан. Оған дәлел – азаматтық, ғалымдық, басшылық күллі іс-қимылы. Сондай-ақ, біздің Нұрлан Хабиболлаұлы – кішіпейіл кісі. Кішіпейілділік – кісінің көркі емес пе. Кішіпейілділік кішілік емес, кісілік қасиет дегендей, азаматтың қашан да үлкен-кішіге кішіпейілділік танытып жүргенін байқаймыз. Асылы, кішіпейілділіктен кім кішірейген. Ал алғаның жақсы болса, бұл дүниенің шырағы емес пе! Нұрекеннің құдай қосқан қосағы, сүйікті жары Айна - сондай кісі. Мақтануға әбден лайықты жан. Нұрлан мен Айнаның отбасында Дінмұхамед, Мәлика есімді құдай берген ұл-қызы ұлттық тәрбие биігінде қалыпты да келісті үлгіде ата-ананың көз қуанышы болып өсуде. Тіл-көзден сақтағай!

Қысқасы, Нұрлан бауырымыздың еңбекпен өскен өмірі бүгінде де ажарлы. Ол қашанда еңбекті адамның екінші анасы тұрғысында таниды. Еңбек пен бақытты егіз көреді. Тігіншіні инесі асырайды дегендей, Нұрлан Хабиболлаұлы бүгінгі ердің жасы 50-дің биігінде де бір тыным табар емес. Ащы еңбектің наны тәтті боларын әлдеқашан айқын білгендей, жүрген аяққа жөргем ілінерін даусыз сезгендей. Ол қай уақытта да жаман іс жоқ, жаман ісші бар деп біледі. Бейнетсіз қай уақытта рақат болған. Нұрлан Хабиболлаұлы бүгінгі ер-азаматтың бірегей биігінде еңбек ептілікті сүйерін баса айтады. Сондықтан да оймақ пішсе де ойлап пішкенді жөн көреді. Шеберді шеге қағысынан танитыны таңғалтады.

Сөз соңында мерейтой иесі Нұрлан Хабиболлаұлына айтарымыз, амандығында адам абдырамасы сөзсіз. Аман жүргейсіз! Сіздің отбасыңызға саушылық, ісіңізге толағай табыс тілейміз.

А.С.Қыдыршаев,
*«Рухани жаңғыру» институтының директоры,
педагогика ғылымдарының докторы, профессор,
Қазақстан Педагогикалық ғылымдар
академиясының академигі*

СЛОВО О КОЛЛЕГЕ И ДРУГЕ

Иногда судьба преподносит нам подарок в виде встречи с хорошим человеком. Чем больше его узнаёшь, тем острее осознаешь, что этот дар бесценен. Хочу рассказать об ученом, организаторе научно-методического и учебного процесса высшей школы, коллеге и просто хорошем товарище Сергалиеве Нурлане Хабибулловиче.

Молодым сельским юношей Нурлан Хабибуллович начинал свой путь в большую науку. Окончив Уральский совхоз-техникум, поступил в один из ведущих вузов Союза - Московскую сельскохозяйственную академию им. К.А. Тимирязева. Целеустремленность, тяга к науке были подмечены преподавателями академии и его рекомендовали для продолжения научной деятельности в качестве старшего научного сотрудника Всероссийского научно-исследовательского института агропочвоведения (1994-1998).

Набравшись знаний и опыта в столичных научных кругах Н.Х. Сергалиев возвратился на малую Родину, где проходили его годы становления, как ученого, педагога Западно-Казахстанского аграрно-технического университет им. Жангир хана. Специалист, обладающий природным логическим мышлением, аналитическим умом и глубокими знаниями, восприимчивый ко всему новому не мог остаться незамеченным.

За время работы в ЗКАТУ им. Жангир хана Н.Х. Сергалиев добился значительных успехов в качестве ученого и педагога, подтверждением этому служат присуждение стипендии МОН РК для молодых и талантливых учёных (2001), гранта «Лучший преподаватель вуза» (2008), наград: «Почетный работник образования Республики Казахстан» (2009), «За заслуги в развитии науки Республики Казахстан» (2010).

Благодаря своим фундаментальным знаниям, креативности, организаторским способностям, неумемному стремлению к новому он создал в ЗКАТУ свою многопрофильную научную школу, венцом которой стало присуждение Государственной премии Республики Казахстан в области науки и техники имени аль-Фараби, за цикл научных работ по осетроводству (2015). Более трех лет успешно возглавлял ЗКАТУ им. Жангир хана в качестве ректора.

На первый план в своей работе Н.Х. Сергалиев выдвигает самообразование сотрудников, контроль за ними, помощь во внедрении новых форм работы, содействие в научной карьере. В годы его руководства многие молодые преподаватели и научные сотрудники были

направлены для учебы в аспирантуру в ведущие зарубежные высшие учебные заведения Москвы, Казани, Волгограда, Тамбова, Саратова, Ульяновска и др. На сегодняшний день все аспиранты, успешно защитив диссертации, в качестве кандидатов наук продолжают научно-педагогическую деятельность в университете.

На данный момент, имея за спиной многолетний научно-педагогический стаж, Нурлан Хабибуллович можно сказать состоялся во всех ипостасях. Он – руководитель, примерный семьянин, отец, брат, коллега, друг и просто очень хороший человек.

Вот такой он Нурлан Хабибуллович – успешный высокопрофессиональный специалист, активный творческий человек, всегда полон энергии, постоянно в делах и поисках нового.

*Абсатиров Гайса,
доктор ветеринарных наук,
ассоциированный профессор ЗКАТУ им. Жангир хана*

К ЮБИЛЕЮ УЧЕНОГО

Ассоциированный профессор Сергалиев Нурлан Хабибуллович является одним из выдающихся казахстанских ученых нашей области, внесшим большой вклад в развитие биологии, рыбного хозяйства, почвоведения, агрономии, а также новых направлений науки, связанных с молекулярной биологией и ее применениями. Кроме того, он является и крупным организатором науки в Западно-Казахстанской области, что особенно ярко проявилось в годы его работы в Западно-Казахстанском аграрно-техническом университете имени Жангир хана, где были сформированы творческие коллективы, способные решать сложнейшие практические задачи и заслуженно называемые теперь школой Н.Х. Сергалиева.

Имя ассоциированного профессора Н. Х. Сергалиева и научные достижения его школы хорошо известны у нас в стране и за рубежом, многие его научные результаты получили мировое признание. Наконец, он разносторонне образованный обаятельный человек, настоящий патриот Казахстанской науки. Он патриот нашей области, коренной западно-казахстанец. Он родился в ЗКО в 1969 г., здесь получил образование, отсюда поступил в Москву, после ряда лет учебы и работы в Москве приехал в наш ВУЗ. Я познакомился с ним в 2008 г., когда он набирал команду молодых ученых, пусть и без ученой степени, но с большим энтузиазмом и любовью к науке. Каким-то образом он умеет разглядеть в человеке тягу к знаниям и научным изысканиям, вкладывается в этого человека и возвращает из него состоявшегося ученого способного принести пользу Казахстанской Науке.

К тому времени я хорошо знал Нурлана Хабибулловича как ученого по его многочисленным публикациям: уже тогда он входил в число ведущих специалистов по разным методам исследования. Мы легко нашли общий язык. Рабочие отношения сложились сразу по-деловому дружественные. Этому способствовала и внутренняя близость тематики наших исследований. Под руководством Нурлана Хабибулловича научно-исследовательский институт быстро рос: бывшие студенты защищали диссертации и сами становились во главе подразделений, вскоре он стал проректором по науке, а затем и ректором. При этом обстановка в НИИ по-прежнему оставалась творческой и деловой, дружеской и строгой, работа шла успешно, коллектив справлялся с самыми сложными задачами. Стать лидером столь непростого коллектива мог только крупный ученый широкого диапазона, человек незаурядной творческой смелости, имеющий большой научный потенциал и личный авторитет. Всеми этими достоинствами обладал Н.Х. Сергалиев. На этом моменте хотелось бы остановиться подробнее. Всякая ломка привычных производственных отношений небезболезненна для коллектива. Новый ректор привел административный состав Университета, группу активных молодых

сотрудников, отлично зарекомендовавших себя в науке и образовании. Нурлан Хабибуллович проделал огромную работу и вывел университет на такой путь развития, который принес его коллективу большие успехи и открыл новые перспективы. Отмечу лишь несколько важнейших научных и научно-организационных мероприятий, проведенных Н. Х. Сергалиевым, которые способствовали перестройке работы всего Университета. Это — оснащение Университета современным оборудованием и применение ее как в теоретических, так и в экспериментальных исследованиях; существенное расширение тематики исследований; кооперация Университета с ведущими научными организациями страны и международное научное сотрудничество.

Необходимо отметить, что Нурлан Хабибуллович успешно сочетает широту научных интересов с глубиной теоретических и прикладных разработок, поэтому охарактеризовать кратко весь диапазон его деятельности непросто. Но хотелось бы подчеркнуть одно неотъемлемое свойство его творческого почерка: поиск и перспективность разработок, наличие дальнего прицела в постановках задач, на первый взгляд кажущихся простыми. Главная цель — пропаганда самых передовых научно-организационных идей, воплощение которых в жизнь позволило бы резко повысить производительность труда ученого. Здесь выявляется гражданская, патриотическая позиция Нурлана Хабибулловича — истинного интеллигента.

Особого внимания заслуживает педагогическая работа Н. Х. Сергалиева. Она также весьма многогранна. Не характеризуя здесь подробно эту значительную работу, хотелось бы сказать несколько слов о типичных чертах Нурлана Хабибулловича как педагога, воспитателя научной молодежи. Демократичность, дальновидность, широкая эрудиция, умение поставить задачу с перспективой, ненавязчиво и вовремя дать совет, в то же время не сковывая, а развивая инициативу — это все свойственно Нурлану Хабибулловичу, как и многим лучшим представителям Казахстанской науки. Но очень важно здесь подчеркнуть силу личного примера, который Нурлан Хабибуллович показывал всей своей деятельностью, всей своей жизнью более молодым коллегам (да, надо сказать, и не только молодым). Любовь и уважение, которые он вызывает, может быть сделали больше для воспитания у молодежи истинных качеств современного научного исследователя, чем какой-либо специальный комплекс педагогических мер. Он сам сполна обладает такими качествами и ему удастся пробудить в других стремление воспитать их в себе. Особо следует отметить его деятельность по выработке и выполнению научных программ. Он отдает много сил и времени укреплению деловых и дружеских контактов с учеными разных стран, организации крупных международных мероприятий, был представителем Казахстанской науки в ряде научных журналах, оргкомитетах симпозиумов и конференций. Он знаком многим

иностранным ученым не только по научным публикациям, но и по совместным международным мероприятиям, но совместной работе. Он действительно является великим тружеником, и его творческая биография может служить ярким подтверждением тому, что в труде человек вырастает и обретает себя. Время ставит перед ним трудные задачи — он не уходит от них — решая одни проблемы, учится в процессе решения, сам ставит перед собой новые — получает крупные результаты, которые позволяют подняться на новую ступень и начать новый цикл научного поиска не только ему, но и окружающим его ученикам.

На следующем этапе его ждали новые трудности, проблемы, успехи. Поднимаясь выше, он видит все дальше, все шире и отчетливей. Такова логика развития ученого, вырастающая из последовательной цепочки его непосредственных действий. И не стремление к личному успеху является здесь определяющим фактором, а неугасимый интерес исследователя, высокое чувство ответственности за свою работу. Именно с этих позиций следует оценивать личность крупного ученого, в котором многое неочевидно с первого взгляда. Нурлан Хабибуллович, обычно сосредоточенный, погруженный в размышления, кажется порой суровым. Но на самом деле он добрый, отзывчивый человек, и этого нельзя было не почувствовать даже при непродолжительном общении. Человек в нем помогал ученому, ученый — человеку.

***Какишев Мурат Галиханович,**
PhD, СИС лаборатории молекулярно-генетических
исследований ЗКАТУ имени Жангир хана*

ИСТОРИЯ НАШЕГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ДРУЖБЫ С НУРЛАНОМ ХАБИБУЛЛОВИЧЕМ

Агропромышленный комплекс Западно-Казахстанской области является одним из крупных и важных секторов экономики региона. Стратегическими направлениями развития растениеводства в Западно-Казахстанской области являются: максимальное использование биоклиматического потенциала сельскохозяйственных земель, внедрение ресурсосберегающих технологий в растениеводстве, развитие селекции и семеноводства, использование новейших достижений в этой области как фактора интенсификации производства и инновационного развития отрасли.

Достижение устойчивого роста сельскохозяйственного производства, повышение конкурентоспособности и инвестиционной привлекательности аграрного сектора области возможно только на основе внедрения в производство передовых достижений науки и техники (инноваций).

Сергалиев Н.Х. много лет занимается разработкой и совершенствованием агротехнологии, внедрение которых в производство позволит вывести аграрный сектор экономики области на качественно новый уровень.

Наше знакомство и плодотворное сотрудничество с Нурланом Хабибулловичем началось в 2006 г. при проведении совместной работы по рациональному использованию залежных земель в Западно-Казахстанской области. Наша работа проходила не только в кабинетах и лабораториях университета, но и на производственных полях, где приходилось вместе трудиться под палящим знойным солнцем, выезжать в экспедиции на бескрайние просторы нашей области. Нурлан Хабибуллович щедро делился с нами своим большим опытом, осуществлял всемерную поддержку в наших начинаниях в науке.

Дальше наша научная деятельность сложилась так, что нам довелось совместно работать в научно-исследовательском институте при университете им. Жангир хана, где под руководством Нурлана Хабибулловича, благодаря его кипучей энергии и большому охвату знаний, в течение нескольких лет, было реализовано множество научных проектов, сформирована большая научная база для таких наук как агрономия, почвоведение, микробиология, животноводство и ихтиология.

Мы рады и горды, что наше становление как ученых было неразрывно связано с Нурланом Хабибулловичем.

Мы от всего сердца поздравляем Нурлана Хабибулловича с Юбилеем! Желаем ему крепкого здоровья, семейного благополучия, успехов в трудовой деятельности!

*Тлепов Анвар, кандидат сельскохозяйственных наук,
Джапаров Рашид, кандидат сельскохозяйственных наук,
ЗКАТУ им.Жангир хана*

МАЗМҰНЫ СОДЕРЖАНИЕ

Қазақстан ұлттық жаратылыстану ғылымдары академиясының корреспондент мүшесі, биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор Серғалиев Нұрлан Хабиболлаұлының ғылыми, ғылыми ұйымдастырушылық және қоғамдық қызметі жөніндегі қысқаша очерк.....	5
Краткий очерк о научной, научно – организационной и общественной деятельности члена - корреспондента казахстанской национальной академии естественных наук, кандидата биологических наук, ассоциированного профессора Нурлана Хабибулловича Серғалиева.....	8
Биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор Нұрлан Хабиболлаұлы Серғалиевтің өмірі мен ғылыми-педагогикалық қызметінің негізгі белестері.....	11
Основные даты жизни научно-педагогической и творческой деятельности кандидата биологических наук, ассоциированного профессора Нурлана Хабибулловича Серғалиева.....	14
Биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор Нұрлан Хабиболлаұлы Серғалиевтің еңбектерінің библиографиясы.....	17
Библиография трудов кандидата биологических наук, ассоциированного профессора Серғалиева Нурлана Хабибулловича	17
Патенттер мен авторлық куәліктер.....	20
Патенты и авторские свидетельства.....	20
Биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор Нұрлан Хабиболлаұлы Серғалиевтің халықаралық, республикалық конгресс, конференцияларда жасалған баяндамалары, ғылыми хабарлары және қатысы.....	22
Доклады, научные сообщения и участие кандидата биологических наук, ассоциированного профессора Нурлана Хабибуловича Серғалиева на международных, республиканских конгрессах, симпозиумах, конференциях.....	22
Биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор Нұрлан Хабиболлаұлы Серғалиевтің ғылыми жетекшілігімен қорғалған докторлық диссертациялар.....	27
Докторские диссертации, выполненные под научным руководством кандидата биологических наук, ассоциированного профессора Нурлана Хабибулловича Серғалиева.....	27

Биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор Нұрлан Хабиболлаұлы Серғалиевтің ғылыми жетекшілігімен қорғалған магистрлік диссертациялар.....	30
Магистерские диссертации, выполненные под научным руководством кандидата биологических наук, ассоциированного профессора Нурлана Хабибулловича Серғалиева.....	30
Биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор Нұрлан Хабиболлаұлы Серғалиевтың еңбектерінің хронологиялық көрсеткіші.....	35
Хронологический указатель трудов кандидата биологических наук, ассоциированного профессора Нурлана Хабибулловича Серғалиева	35
Биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор Нұрлан Хабиболлаұлы Серғалиевтің іс – қызметі туралы әдебиеттер.....	46
Литература о жизни и деятельности кандидата биологических наук, ассоциированного профессора Серғалиева Нурлана Хабибулловича.....	46
Биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор Нұрлан Хабиболлаұлы Серғалиевтің шет елдердегі басылымдары.....	51
Публикации в странах дальнего зарубежья кандидата биологических наук, ассоциированного профессора Серғалиева Нурлана Хабибулловича.....	51
Электрондық ресурстар.....	54
Электронные ресурсы.....	54
Ұстаз туралы толғау.....	58
Ғылым тұңғығына бет бұрған.....	61
Слово о коллеге и друге.....	65
К юбилею ученого.....	67
История нашего сотрудничества и дружбы с Нурланом Хабибулловичем.....	70